

PORTUS SCHOLENGROEP

VOORBEREIDEND ONDERZOEK 'MASTERPLAN TAAAL'

APRIL - JUNI 2024

Uitgevoerd door
JENYA KRUL

In opdracht van
PORTUS SCHOLENGROEP

portus
scholengroep

INHOUD

VOORWOORD	1
AANLEIDINGEN EN URGENTIE	5
Ontwikkeling taalvaardigheid en kansengelijkheid	6
Nieuwe kerndoelen Nederlands voor vmbo en onderbouw havo/vwo	6
METHODOLOGIE ONDERZOEK	8
De vijf uitgangspunten	8
Activiteiten in getallen en tijdlijn	10
<i>Brainstormsessies met leerlingen Thema's taal, de basis, cultuur, vriendschap, online & offline en dingen waarover op school niet gesproken wordt</i>	11
KERNINZICHTEN	17
Inzicht # 1 - Dialoog en samenbrengen is alleen al van grote waarde	18
Inzicht # 2 - Verschillende visies op taal,- en leesonderwijs en de aanpak ervan	21
Inzicht # 3 - Gedeelde frustraties en behoeften	23
Inzicht # 4 - Data analyses en de interpretaties ervan functioneler inzetten	25
Inzicht # 5 - Nieuwe technologie helpt kinderen op een andere manier te leren	27
KANSEN	
Kans # 1 – Creëer structureel ruimte voor dialoog en multidisciplinaire samenwerking	31
Kans # 2 – Benadruk en versterk het positieve (transformatie van onderop)	33
Kans # 3 – Verbind taalonderwijs met de actualiteit in en buiten school	36
Kans # 4 - Ondersteuning van AI in het onderwijs	39
Kans # 5 – Gebruik en verstevig de onzichtbare bruggen met het primair onderwijs	41
VOORSTEL PROGRAMMALIJNEN	
Programmaliijn 1 'Intern Portus Scholengroep'	44
Programmaliijn 2 'Primair onderwijs & voortgezet onderwijs'	47
Programmaliijn 3 'Ondersteuning van AI in het onderwijs'	49
<i>Het onderwijs in alle taaldomeinen op school in kaart: 25 vragen aan het team</i>	53
LITERATUUR,- EN BRONNEN	55

VOORWOORD

De taal,- en leesvaardigheid van leerlingen op de Portus scholen gaat in de afgelopen jaren zorgwekkend omlaag, waarbij het ons in het bijzonder zorgen baart dat hierbij de verschillen tussen leerlingen ook elk jaar verder lijken toe te nemen, waardoor het risico op toename van kansenongelijkheid tussen leerlingen ook steeds verder groeit. De algemene directie en de lerarenteams zijn tot inzicht gekomen dat een integraal verbetertraject nodig is om verandering te bewerkstelligen en op de lange termijn impact te maken. De wens is een meer samenhangende en gestructureerde aanpak van alle docenten over alle vakken en leerjaren heen om werkelijk het verschil te maken. Daarbij is een wens om naar een meer structurele aanpak rond monitoring van leerlingen te gaan om leerlingen vervolgens mogelijk ook via een meer formatieve aanpak beter persoonlijk op maat te bedienen.

De algemene directie van Portus wil er nadrukkelijk voor waken om via een top-down benadering een nieuwe aanpak of visie over alle Portus-scholen uit te rollen, want immers: elke school heeft zijn eigen karakter, doelgroep, en specifieke vragen en uitdagingen. En ook: de leraren zelf kennen hun leerlingen het best en zijn de professionals. Tegelijkertijd wil de Portus directie wel graag alle scholen optimaal ondersteunen en helpen om in aansluiting op de specifieke schoolsituaties een integraal verbetertraject op te zetten dat zo snel mogelijk een substantiële impuls geeft.

Daarom heeft Portus Scholengroep een voorbereidend onderzoek ten aanzien van een Masterplan Taal uitgevoerd. Dit is een opmars naar het onszelf in staat stellen een toekomstgerichte visie rondom een veerkrachtig Masterplan Taal te ontwikkelen en te implementeren, zodat we de taal,- en leesvaardigheid van leerlingen kunnen versterken al dan niet kunnen optimaliseren. Binnen die aanpak is de op handen zijnde invoering van de nieuwe kerndoelen ook een belangrijke mijlpaal. Portus scholengroep heeft als stip op de horizon gezet: wij gaan nu aan de slag met een verbeteringstraject taal,- en leesonderwijs dat ervoor zorgt dat al onze leerlingen uiterlijk vanaf 2026 structureel versterkt taal,- en leesonderwijs krijgen, volgens een heldere, overkoepelende Portus-visie; op een manier en een aanpak die op maat is van en past bij elke individuele Portusschool en hun schoolteams.

Het onderzoek kenmerkt zich door alle betrokken perspectieven samen te brengen en voort te bouwen op de onzichtbare bruggen en kansen die er zijn. Zowel Portus breed als wel erbuiten.

In deze rapportage leest u de bevindingen, de verzamelde behoeftes en kansen om vanuit gemeenschappelijkheid vervolgstappen te kunnen nemen in het vervolg van het Masterplan Taal.

Leo van 't Spijker en Ronilla Snellen

Algemene directie Portus Scholengroep

ADDIE ALIKI ANNET ASTRID
BONITA CARLIJN CEES
DIANA DINEKE EMMA
EVELINE FEMKE FRANK
HARALD JESSICA JORIEN
JOS JOY KLAS 1A KLAS 1C
KLAS 2A KLAS 2C KLAS 3A
KLAS 3B LEO LINDA
MADELON MARIAN MARJA
MARIEKEN MARK MARTINE
MELISSA MICHELLE NICK
NIENKE NINA OLIVIER
RENEE ROBINE RONILLA
SQLUIN TAMARA TANNEKE

Aanleidingen & urgentie

1

ONTWIKKELING TAAL,- EN LEESVAARDIGHEID EN KANSENGELIJKHEID

De taalvaardigheid van leerlingen op de Portus scholen gaat in de afgelopen jaren zorgwekkend omlaag, waarbij het in het bijzonder zorgen baart dat hierbij de verschillen tussen leerlingen ook elk jaar verder lijken toe te nemen, waardoor het risico op toename van kansenongelijkheid tussen leerlingen ook steeds verder groeit. Men ziet dat leerlingen met dezelfde talenten maar andere achtergronden op verschillende niveaus uitkomen.

Het belang van een effectief taalonderwijsaanpak is niet te onderschatten in het streven naar gelijke kansen binnen het onderwijslandschap. Taalvaardigheid fungeert als een poort naar kennis en begrip, en vormt de basis voor het behalen van positieve onderwijsresultaten en sociale mobiliteit. Echter, de realiteit toont aan dat er nog steeds aanzienlijke kansenongelijkheid bestaat tussen leerlingen als het gaat om taal,- en leesvaardigheid en de ontwikkeling ervan. Deze ongelijkheid vormt een urgente uitdaging die niet alleen de onderwijsprestaties van individuele leerlingen beïnvloedt, maar ook de bredere sociale en economische gelijkheid in de samenleving ondermijnt. Als reactie op deze uitdaging is er een dringende behoefte aan vernieuwing en herziening van een visie op taal,- en leesonderwijs en een bijhorende aanpak om gelijke kansen te bevorderen en de kloof in taalvaardigheid te overbruggen.

NIEUWE KERNDOELEN NEDERLANDS VOOR VMBO EN ONDERBOUW HAVO/VWO

Volgens de actuele planning gaan in schooljaar 2025 of uiterlijk schooljaar 2026 de nieuwe kerndoelen Nederlands voor vmbo en onderbouw havo/vwo ingevoerd worden. De concept-kerndoelen liggen er al en zijn onder leiding van Stichting Leerplanontwikkeling ontwikkeld en opgeleverd.

Portus scholengroep heeft als stip op de horizon gezet: wij gaan nu aan de slag met een verbeteringstraject taal dat ervoor zorgt dat al onze leerlingen uiterlijk vanaf 2026 structureel versterkt taalonderwijs krijgen, volgens een heldere, overkoepelende Portus-visie; op een manier en een aanpak die op maat is van en past bij elke individuele Portusschool en hun schoolteams.

2

[Bekijk hier de conceptkerndoelen - opgeleverd door Stichting Leerplan Ontwikkeling \(SLO\)](#)

**"Hoe stellen we onszelf in
staat een
toekomstgerichte visie
rondom een veerkrachtig
Masterplan Taal te
ontwikkelen en te
implementeren, zodat we
de taal,- en
leesvaardigheid van
leerlingen kunnen
versterken al dan niet
kunnen optimaliseren?"**

DOELSTELLING

De doelstelling van dit voorbereidend onderzoek is om een solide basis te leggen voor de ontwikkeling en implementatie van een toekomstgerichte visie rondom een veerkrachtig Masterplan Taal. Het Masterplan Taal heeft als doel de taal- en leesvaardigheid van leerlingen in het middelbaar onderwijs te versterken aldan niet te optimaliseren.

Om dit te bereiken is er onderzoek gedaan vanuit de volgende onderzoeksvraag:

ONDERZOEKSVRAAG

Hoe stellen we onszelf in staat een toekomstgerichte visie rondom een veerkrachtig Masterplan Taal te ontwikkelen én te implementeren, zodat we de taal-, en leesvaardigheid van onze leerlingen kunnen versterken al dan niet kunnen optimaliseren?

DE BOHM METHODOLOGIE: DIALOOG

De onderzoeksmethodologie is vanuit de praktijk ontstaan en is onderbouwd door denkers zoals natuurkundige David Bohm (1917-1992). Hij onderschrijft dat dialoog de methode is om samen tot een nieuwe werkelijkheid te komen: "...a form of free dialogue may well be one of the most effective ways of investigating the crisis which faces society, and indeed the whole of human nature and consciousness today." De methode Böhm gaat op zoek naar de leefwereld en levensdrift van betrokkenen bij het vraagstuk en helpt die te vertalen in (individueel) passende activiteiten. De activiteiten zijn gericht op autonomie en op het stimuleren van iemands eigenwaarde. Doorheen het traject zijn de betrokkenen zélf de belangrijkste informatie- en inspiratiebron.

DAGELIJKSE REALITEITEN

De dagelijkse realiteiten van mensen vormen de leidende logica.

- Relevante data identificeren over zowel de situatie van mensen t.o.v. het vraagstuk als de voortgang;
- Dieper luisteren naar de verschillende perspectieven van mensen die vraagstukken in de dagelijkse realiteit (be)leven;
- Dissonanties blootleggen tussen menslogica en systeemlogica om tot de juiste probleemdefinities te komen.

IJSBERGMODEL

Het ijsberg model voor systemische aanpak.

- Verschillende lagen en signalen vanuit de onderstroom zichtbaar maken;
- Inzicht krijgen in de dwarsverbanden tussen relevante onderwerpen en alle dimensies van een vraagstuk;
- Een gezamenlijk beeld bereiken van wat nodig is voor systeemverandering.

GELIJKWAARDIGE DIALOOG

Dialogoog als continu, bottom up en collectief proces.

- Perspectieven delen, ervaring uitwisselen, nieuwe inzichten opdoen en samen tot andere oplossingen komen;
- Verschillende perspectieven samenbrengen vanuit gelijkwaardigheid;
- Vraagstukken ontrafelen tot de kern zodat een helder beeld ontstaat van wat er aan de hand is en nodig is voor oplossingen.

GEDEELD KOMPAS

Van versnipperde initiatieven naar een collectief narratief.

- Vertrouwen opbouwen dat individuele inzichten een plek krijgen in een collectief narratief;
- Combineren van inzichten en aanbevelingen over verminderen (curatief) en voorkomen (preventief);
- Opstellen van een visie document dat dient als gedeeld kompas en nieuwe taal voor alle betrokkenen.

DYNAMISCH PROCES

Kernmissie en menslogica bewaken binnen een dynamisch proces.

- Lange termijn visie en missie opstellen met daarin meerdere actielijnen die gaandeweg ontstaan;
- Inspelen op onverwachte kansen die voortkomen uit waar de energie zit en wat er in het proces gebeurt;
- Ongeplande wendingen toelaten, vooruitdenken, durven proberen, leren, bijsturen waar nodig.

Activiteiten in getallen en tijdlijn

180

leerlingen gebrainstormd over taal, basisvaardigheden, respect, cultuur, vriendschap en online versus offline.

42

dialogen gevoerd met uiteenlopende stakeholders die betrokken zijn bij het vraagstuk.

Het proces om tot deze publicatie te komen liep van april 2024 tot eind juni 2024. Interviews, publicaties en tal van andere bronnen hebben het onderzoek gevoed met kennis vanuit dagelijkse realiteit van oa. docenten, leerlingen, projectleiders, taalcoördinatoren, sectievoorzitters afdelingsleiders en directieleden.

Doordat zij spraken vanuit hun eigen perspectief en situatie ontstonden er nieuwe verbindingen en bouwen we aan een diverse en brede community die cruciaal is voor een vervolg.

Een greep uit de veelheid van organisaties, sectoren en individuen die hun perspectieven deelden in dialoog: **Portus Meridiem, Portus Juliana, Portus Groene Hart, Farel college, Focus beroepsacademie, Avicenna college en Zuider Gymnasium;**

Blink Educatie, Talengroep, Leertijd, Stichting Boor, Leerschool Rotterdam Zuid, Lectoraat Samenwerken aan een Taalrijke Omgeving en Dagprogrammering Gemeente Rotterdam;

LeukVO, Kinderdam, Wordenaars (leermiddel), SLO (Stichting Leerplan ontwikkeling), OC&W en de Gelijke Kansen Alliantie.

Identiteit en meerdere talen spreken

Als je meer dan één taal spreekt, kan dat je identiteit ingewikkelder maken. Je kunt verschillende kanten van jezelf laten zien, afhankelijk van welke taal je gebruikt.

“Meer talen kunnen spreken, begrijpen en lezen helpt je om je aan te passen aan verschillende culturen en de omgeving.”

Hierdoor leer je meer over de wereld en groeit je persoonlijke ontwikkeling. Het is alsof je meerdere versies van jezelf hebt, die allemaal iets speciaals toevoegen aan wie je bent.

Verbinding moedertaal

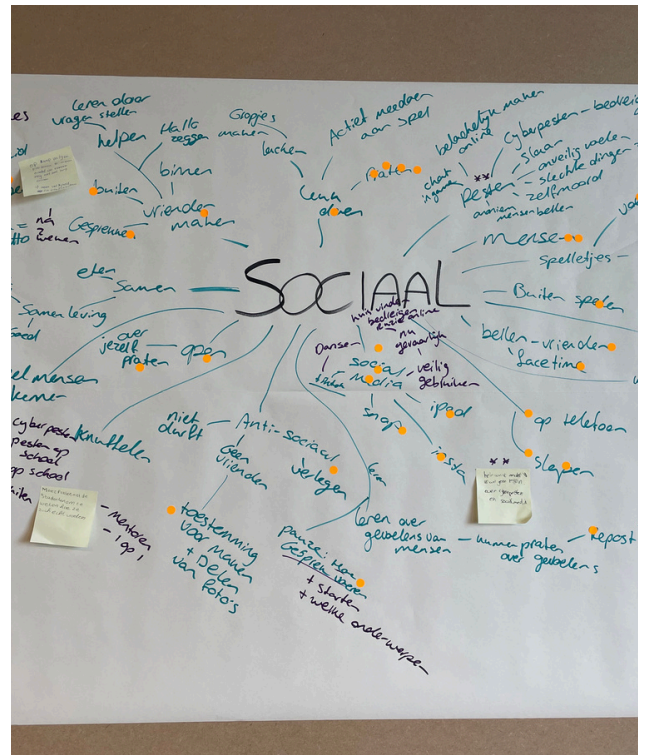
De taal die we thuis spreken, of de taal die we als eerste hebben geleerd, betekent veel voor ons. Het is de taal waarin we onze eerste woorden hebben gezegd, waarin we zijn opgevoed en waarin we onze eerste dingen hebben gedaan. **“Deze taal geeft ons een gevoel van verbinding en veiligheid. Het is belangrijk voor hoe we ons voelen.”**

Sociaal en vriendschap

Taal is super belangrijk voor hoe we met anderen omgaan. **“Het helpt ons om vrienden te maken, te zeggen hoe we ons voelen en onze mening te delen.”** Als we dezelfde taal spreken als iemand anders, kunnen we makkelijker contact maken en onderdeel worden van een groep. Dat helpt ons om te weten wie we zijn in een groep mensen.

**“ALS JE EEN
TWEEDE TAAAL
SPREEKT, HEB
JE EEN TWEEDE
ZIEL”**

KAREL DE GROTE - KEIZER VAN
HET ROMEINSE RIJK

DIT VINDEN DE LEERLINGEN OOK BELANGRIJK

Tijdens de brainstormsessies stonden ook andere onderwerpen centraal. Denk daarbij aan vriendschap, dingen waar we het op school niet over hebben, online versus offline, respect en toekomst. Hieronder een weergave van wat de leerlingen hebben gedeeld; deze input kan beschouwt worden als relevant voor de vervolgstappen voor het ontwerpen van een Masterplan Taal.

Ik doe dit niet voor niets

Leerlingen zien school als vermoeiend en saai en ze willen meer focus op het echte leven. Ze willen belangrijke dingen leren zoals ondernemerschap (belasting doen), over politiek leren en **“goed Nederlands en Engels spreken”**, omdat dat bijdraagt aan hun toekomst. Ook staat leren programmeren, de ruimte en onderhandelen op het lijstje. Als ze iets leren waar ze iets aan hebben, willen ze er iets voor doen. Een veelgenoemd voorbeeld is dat Duits niet relevant is, maar ze **liever wereldtalen zoals Spaans, Arabisch of Chinees zouden leren.**

Belangrijk is dat als leerlingen denken dat iets nutteloos is, het hen frustreert. Daarom is een link nodig tussen wat zij leren in de vakken en wat ze er later mee kunnen doen. Ouders geven aan dat meer opdrachten uit het bedrijfsleven hun kinderen hun leert dat het nuttig is wat ze doen.

De vraag die vaak terugkwam over de talen Frans en Duits, is “waarom leer ik het?”

(H) erkenning

Het woord ‘respect’ resoneert enorm bij de leerlingen, respect is wederkerig en iedereen verdient het. Er lijkt een behoefte te zijn in duidelijk onderscheid maken tussen accepteren, respecteren en waarderen. De leerlingen benoemen respect op veel verschillende manieren. Je leert zelfrespect van je ouders en kan het jezelf aanleren.

Respect gaat over het aangeven en respecteren van grenzen, elkaar helpen, vriendschappen hebben en normaal tegen elkaar doen. Discriminatie en racisme zijn respectloos en over geloof maak je geen grappen, dan kan je iemand namelijk kwetsen. **Respect is de basis op school en die beschermt je tegen pesten.**

Leerlingen weten wel ‘hoe het moet’, maar dat wil niet zeggen dat ze het ook altijd doen. Het verschil tussen wat zij zeggen en doen is groot. Onderling samenwerken in de klas is niet gemakkelijk, er zijn veel groepjes en ze vinden veel van elkaar. Je hoort bij je eigen groepje en krijgt daarmee niet automatisch respect van anderen. Om sociaal af te wijken moet je innerlijke stevigheid hebben.

Leerlingen willen meer aandacht voor sociale en mentale gezondheidsthema's in de lessen bv. aan de hand van zelfrespect. Zelfrespect is volgens de leerlingen belangrijk en gaat over zelfvertrouwen, grenzen weten en aangeven en dat leren zij van hun ouders, van zichzelf en op school. Het is belangrijk om elkaar te kennen, dat leerlingen zien wie daadwerkelijk zijn en daarin kunt ontspannen zonder kwetsbaar te zijn.

Zelf keuzes maken

Leerlingen willen een betere balans tussen de eisen van docenten en hun eigen leerbehoeften. **Ze geven de voorkeur aan variatie in lesmethoden en meer autonomie in hun leerproces.** Ze stellen verschillende werkvormen voor die passen bij diverse leerstijlen.

Muziek tijdens het zelfstandig werken op school, gamification in opdrachten en lessen, en het belonen van snelle werkers zijn ook populaire suggesties. Daarnaast kunnen visuele en auditieve middelen meer gebruikt worden in de les, en willen leerlingen meerdere opties hebben voor het leren van toetsen, zoals samenvattingen maken, mindmaps creëren en video's terugkijken. **Voor schoolopdrachten willen ze leren hoe ChatGPT en AI werken en hoe ze het moeten gebruiken.**

Wat interessant is, is dat docenten zelf ook aangeven praktischer bezig te willen zijn. En ook zij hebben behoefte aan autonomie in hun lessen, met name als het gaat om het aanleren van basisvaardigheden. **Zo willen een aantal docenten meer kunnen voorlezen in de les.** De belemmeringen die zij ervaren zijn dat er te weinig ruimte is om aan basisvaardigheden te werken, dat er vooral gefocust moet worden op de stof in het eindexamen en dat ze door het vast curriculum geen tijd hebben voor andere dingen.

Er is een sterke behoefte aan meer tijd om te leren en minder tijdsdruk, vooral rond toetsen. De leerlingen geven aan dat zij veel moeten haasten omdat er te weinig tijd is om te leren en in de lessen - **“Tijd is krap”**. Een voorbeeld dat goed werkte is het nieuwe mondeling examen van Nederlands - welke is uitgevoerd op Portus Juliana. Hier werden verschillende vaardigheden getoetst (bronnen zoeken, mening formuleren, oefenen in groepen, spreken) op een competitieve manier (twee teams). De leerlingen vonden het leuk en hebben een hoop geleerd.

**DIT VINDEN
DE
LEERLINGEN
OOK
BELANGRIJK**

DIT VINDEN DE LEERLINGEN OOK BELANGRIJK

Zelfbescherming

Geld is het antwoord op de toekomst - volgens de leerlingen. Door geld word je succesvol en heb je grip op het leven, dan kan je doen wat je wilt en word je gelukkig. Het maakt niet direct uit met welke baan je je geld verdient, of welke studie je moet doen maar dat is wel het einddoel.

Leerlingen geven aan dat ze willen weten hoe het werkt met geld, hoe je je zaken regelt als je 18 wordt, hoe je veel geld kan verdienen, omgaat met schulden en belastingaangifte. Dit is een product van de omgeving waarin geldproblemen breed spelen.

Doordat deze leerlingen uit eerste hand ervaren wat de gevolgen kunnen zijn van een verkeerde aangifte of (financiële) keuze, is er angst om fouten te maken in de toekomst. Deze fouten kunnen namelijk grote gevolgen hebben. Dit is een van de redenen waarom deze leerlingen negatieve gedachten, faalangst en sociale druk ervaren. Leerlingen vinden het belangrijk om te leren hoe ze zichzelf kunnen helpen in moeilijke situaties en spreken hun behoefte daarin uit. **“Leren jezelf te helpen”** wanneer je het niet weet. **“Meestal niet van toepassing op de leerdingen, maar echt jezelf helpen als je alleen bent, dat je weet wat je moet doen.”**

Logica zoeken, vinden, weten (sensemaking)

In hun zoektocht naar vrijheid, zijn regels die school oplegt een spelbreker. Wanneer deze regels niet passend, logisch of rechtvaardig zijn, zorgt dit voor grote frustratie en weerstand bij de leerlingen. Er zijn ook veel regels nodig en ze vinden sommige regels kinderachtig. De hele dag regels vergen inspanning, maar waar kan je stoom afblazen?

Zij voelen de noodzaak om regels ter discussie te stellen of er even uit te kunnen stappen. Er is vaak meer context nodig om te begrijpen waarom iets is zoals het is. Hierover willen ze graag in gesprek met de school. **Er overheerst een gevoel dat er niet echt naar hen geluisterd wordt over deze dingen.** Hierin kan onderscheid gemaakt worden tussen accepteren, respecteren en waarderen. Het is belangrijk om hier helderheid in te creëren door bijvoorbeeld regels versus afspraken te maken. **Afspraken komen voort uit dialoog en naar elkaar luisteren.**

Leerlingen zouden vaker hun mening willen geven en een leerling schreef specifiek op: **“Meer tijd aan de kinderen besteden”.**

Thema's zoals geloof, racisme, en seksualiteit worden weinig besproken maar zijn volgens de leerlingen belangrijk voor een inclusieve schoolomgeving. Uiting van geloof - bijvoorbeeld het dragen van een hoofddoek (respect), racisme over het geloof en slavernij zijn onderwerpen die de leerlingen benoemen evenals de behoefte om te leren (te weten) hoe zij met anderen om moeten gaan. Een leerling benoemde dat er in het kader van het onderwerp slavernij, zweepgeluiden op school worden gemaakt en dat er niet wordt gesproken over gevoelens en wat het met iemand doet.

Leerlingen willen meer dialoog en begrip van de behoeften van leerlingen door docenten. Ze stellen voor om mentoruren te gebruiken om deze problemen te bespreken. Daar voelen ze zich enorm gehoord.

Kerninzichten

DIALOOG EN SAMENBRENGEN IS ALLEEN AL VAN GROTE WAARDE

#1

Een dialoogproces wordt ook wel actieonderzoek genoemd. Met andere woorden: het proces zelf draagt bij aan een visie en aanpak voor taal,- en leesonderwijs. In de looptijd van dit onderzoek hebben de meeste dialogen 1 op 1 plaatsgevonden. Het zou een opmars kunnen zijn naar dialoogbijeenkomsten waarin verschillende perspectieven van verschillende scholen en andere stakeholders vertegenwoordigd zijn, zodat de aanwezigen tijdens de dialogen al tot actie en verandering worden aangezet door:

- * • verbinding met verrassende aanwezigen en initiatieven;
- opgedane nieuwe inzichten direct mee te nemen in de eigen context;
- kennis te maken met de gelijkwaardige en inclusieve manier van (na)denken en organiseren.

- * Door het leggen van verbindingen tussen mensen in verrassende samenstellingen worden de onzichtbare bruggen zichtbaar. Dit is een waardevol en uniek vertrekpunt om collectieve processen op te bouwen. De impact die tijdens het (beginnende) dialoogproces kan ontstaan, is te benaderen vanuit 5 factoren.

A. HET BELANG VAN ONTRAFELLEN VAN TAAL,- EN LEESONDERWIJS MET MENSEN IN ONVERWACHT SAMENSTELLING

* Door in gesprek te gaan met elkaar, alle betrokkenen, worden de échte problemen duidelijker qua omvang, diepgang en duur. Door de dagelijkse realiteit van diverse mensen steeds centraal te blijven stellen, lijkt het probleem misschien wel ingewikkelder te worden, maar er ontstaat ook een totaalbeeld van wat er aan de hand is en dus moet worden aangepakt.

* Het belangrijkste is om de juiste balans te vinden tussen regie houden en controle loslaten. Het dialoogproces vraagt om (zelf)vertrouwen in een goede uitkomst, zonder dat nog duidelijk is wat er precies gaat gebeuren en wát eruit komt. Dat is lastig voor mensen die gewend zijn om te werken vanuit voorspelbaarheid.

* Een voorbeeld.

Betrokkenen denken vaak vanuit hun eigen bubbel. Ze hebben een beeld van wat er volgens hen zou moeten gebeuren of de ander zou moeten doen, maar hebben vaak geen idee wat er echt speelt onder docenten en leerlingen, die heel andere prioriteiten hebben. Door het dialoogproces komen diverse gezichtspunten samen en spelers in dezelfde film.

B. ERKENNING VAN DE NOODZAAK VAN GEZAMENLIJKHEID

* Betrokkenen denken vanuit eigen invloedssfeer, inzichten en belemmeringen. Door gefragmenteerde interventies en versnipperde aanpakken te koppelen, ontstaat de mogelijkheid om een grote gezamenlijke ambitie te formuleren. De erkenning van de noodzaak van gezamenlijkheid wordt uitgesproken en ervaren – op individueel niveau van spelers – maar nog niet omgezet in een gezamenlijke aanpak op gemeenschappelijk (meso of macro) niveau.

* Een voorbeeld.

Betrokkenen zijn gewend om in hun eigen kring te bewegen en samen te werken vanuit eigen belangen door te onderhandelen en compromis te sluiten. Het is belangrijk om bij mogelijke vervolgstappen de noodzaak tot samenwerking buiten de eigen invloedssfeer verder te voeden.

C. VERTRAGING - ZONDER STIL TE STAAN - HELPT OM HET ECHT TE SNAPPEN

* In het onderwijs is vaak de neiging (te) snel in (technische) oplossingen te schieten, zonder nog de onderliggende behoeften en beleving van de betrokkenen te doorgronden. Voor structurele verandering is – vanuit systemisch perspectief – vertragen en blijven graven nodig. Een versnelling van een toekomstgericht Masterplan Taal kan alleen ontstaan als de mensen die ermee aan de slag moeten, de transitie mede hebben vorm gegeven. Dat begint met een gelijkwaardig dialoogproces, tijd, een gedeeld beeld van de probleemstelling en een helder begrippenkader. De verleiding te snel concreet te worden moet worden weerstaan.

* Een voorbeeld.
Voor docenten en leerlingen passen oplossingen van anderen – zoals leermiddelen en processen – niet altijd bij hun situatie. Door te vertragen, en samen te doorgronden wat de werkelijke situatie en behoeften zijn, ontstaan creatieve en werkende oplossingen van docenten,- en leerling-initiatieven. Suggesties die zijn gedaan zijn: vakgericht taalonderwijs, functioneel meertalig onderwijs het functioneel inzetten van AI en het aanbod van leesboeken actualiseren.

D. VERSNIJPERING VRAAGT OM OVERZICHT EN VERBINDING

* Er gebeurt van alles, maar het blijkt dat het niet genoeg is om een positieve verandering ten aanzien van de toets,- en leerresultaten van de leerlingen tijdig te realiseren, laat staan te versnellen. Op dit moment werken oa. docenten, taalcoördinatoren, projectleiders basisvaardigheden en sectievoorzitters van bottom-up initiatieven – in de klaspraktijk en op school – nog erg versnipperd, ieder op een eigen deeloplossing, vanuit een eigen perspectief en belang. Hierdoor ontstaat een onsamenvangende puzzel van stukjes die net niet op elkaar passen. Het complete landschap van initiatieven en interventies is echter niet duidelijk, sommigen voelen zich alleen of kunnen door de individuele aanpak het grotere geheel ook niet (over)zien. Door de gesprekken tijdens de dialogen voelen de betrokkenen zich gehoord en meer verbonden met het grotere doel.

* Een voorbeeld.
Alle betrokkenen zouden (een keer) aanwezig moeten zijn bij multidisciplinaire dialoogsessies. en/of studiedagen. Zo ontstaat er mogelijk de kans om vanuit de onzichtbare bruggen en gedeelde hulpvragen samen te brengen van dat wat er al is en/of gebeurd en de mogelijkheid om daar in gemeenschap op voort te bouwen.

E. BLIJ ZIJN MET WEERSTAND EN URGENTE BEHOEFTE SERIEUS NEMEN

* Een collectief proces roept weerstand op, meestal omdat niet iedereen gewend is om vanuit gezamenlijkheid te denken en te handelen. Juist die weerstand is een positief teken dat er iets wordt blootgelegd dat op een andere manier moet worden aangepakt. Door de weerstand te willen begrijpen en niet weg te willen poetsen, komt het onzichtbare en de ongehoorde stem boven tafel.

* Een voorbeeld. Aanvankelijk heerst onder de betrokkenen het gevoel “wat kan dit proces nog toevoegen aan alles wat we al doen?”, “waarom komen we niet in actie in plaats van te praten?” Door het gesprek niet te schuwen, wordt steeds scherper wat nodig is om een volgende stap te kunnen zetten. Ook bij docenten is er weerstand: “Mijn aandacht gaat momenteel naar andere prioriteiten, en ik heb geen tijd voor een lang proces.” Het ook (kunnen) organiseren van korte termijn oplossingen op maat voor urgente behoeften blijkt een factor van belang in het vinden van ruimte en tijd voor een collectief zoekproces naar langere termijn structurele oplossingen.

VERSCHILLENDE VISIES OP TAAL,- EN LEESONDERWIJS EN DE AANPAK ERVAN

#2

Wat is taal en wat is taalonderwijs? De uiteenlopende inzichten uit de verschillende dialogen en brainstormsessies maken duidelijk: er zijn verschillende vormen van ervaren en/of feitelijke kennis van taal. Het verder ontrafelen van de begrippen taal en taalonderwijs roept vooral veel vragen op.

Wat zijn de basiscomponenten van taal en taal,- en leesonderwijs? Hoe verschilt geschreven taal van gesproken taal? Welke vaardigheden moeten worden ontwikkeld (lezen, schrijven, spreken, luisteren, etc.)? Wat willen we bereiken met taal,- en leesonderwijs op school? Hoe kan taal,- en leesonderwijs bijdragen aan de algemene ontwikkeling van een leerling? Wat zijn de specifieke uitdagingen bij het leren van een tweede taal? Hoe beïnvloeden verschillende benaderingen het leren van een taal? Hoe draagt leesvaardigheid bij aan taalontwikkeling? Werken we van dagelijkse taal naar cognitieve academische taal (productie) of werken we van academische taal naar dagelijkse taal (begrijpen van taal)? Moet het toetsbeleid onderdeel zijn van het taalbeleid? Welke rol heeft data, de analyse en interpretatie ervan in onze aanpak?

En wat is dan ‘goed’ taal,- en leesonderwijs? Wanneer zijn we tevreden? Wanneer is het een succes? Zou niet iedereen een ‘taaldocent’ moeten zijn? Wat is er nodig en met wie? Wie is verantwoordelijk voor wat?

EERSTE ANTWOORDEN

Naast vragen roept taal en taal,- en leesonderwijs ook direct een groot aantal voorbeelden op vanuit de dagelijkse realiteit van mensen. Door het verzamelen van deze ervaringen en de verdiepende dialoog naar onderliggende visies, lijkt het erop dat taal en taal,- en leesonderwijs wordt gevoed (versterkt of verminderd) door verschillende visies en waarden.

Deze kunnen worden geclusterd in de volgende vijf focuspunten:

1. Visie “Dit is taal en lezen”
2. Relatie docent en leerlingen
3. Curriculumontwikkeling (Taalrijke leeromgeving)
4. Toetsen & evaluatie
5. (Educatieve) partnerschappen

Er komen ook een aantal eerste antwoorden boven drijven op de vele vragen:

Er ontbreekt een gezamenlijke ‘taal’ over wat taal is. Er is geen gemeenschappelijke visie en dus wordt er ook niet over gecommuniceerd (vanuit Portus scholengroep en/of CVO.)

De Portus scholen bevinden zich op verschillende instapniveaus met betrekking tot beleidsontwikkeling (bijv. de aan,- afwezigheid van een taalbeleidsplan) en implementatie van het taalbeleid.

Er is onduidelijkheid over wat de rol van de ouders is: zo heeft bv. de moedertaal van de leerlingen geen expliciete en functionele plek op school, in de klas.

Urgentiebesef - gevoelde noodzaak is aanwezig - maar de dagelijkse realiteit bv. lerarentekort overstemt. Daardoor ontbreekt het aan handelingsruimte en perspectief. Dit leidt tot frustratie, weerstand en onvermogen.

Als er visie en plannen zijn is er in sommige gevallen onduidelijk wie er verantwoordelijk is voor de uitvoering en monitoring ervan. Ambities en realiteit liggen ver uit elkaar.

Het eigen proces van de school is nodig en waardevol voor eigenaarschap, eenheid en verantwoordelijkheid in het ontwikkelen en implementeren van een visie.

Er ontbreekt bewustzijn op of de leerlingen ‘vak’terminologie begrijpen. Bv. De wiskundedocent kwam er na een paar maanden achter dat de leerlingen het woord ‘verdubbelen’ niet begrepen.

Toetsbeleid is vaak nog geen onderdeel van het taalbeleid.

Zichtbaar maken wat we doen (good practice, quick wins & evidence based) en kennis delen middels een website. Als middel niet als doel.

FRUSTRATIES EN GEDEELDE BEHOEFTE

#3

In het onderzoeksproces - tot nu toe - met diverse betrokkenen en externe partijen vanuit verschillende perspectieven, komen frustraties naar boven over wat het verbeteren aldan niet optimaliseren van de leer- en toetsresultaten van de leerlingen tegenhoudt, maar ook welke behoeften er zijn. Door ze openlijk te delen, ontstaat bewustzijn van elkaars zienswijze en werk, een kijkje in de onderstroom waar (nu nog) onzichtbare bruggen zijn: een basis om verder samen te werken aan een Masterplan Taal. Vijftien meest gedeelde frustraties zijn geclusterd naar beleid, (systeem) principes en (gezamenlijk) narratief. Daar worden steeds nieuwe uitgangspunten en behoeften aan gekoppeld. Deze indeling is gekozen omdat dit de thema's zijn waar de meeste behoefte voor verdere verbinding(en) en samenwerking ontstond.

TOP 5

OVER BELEID

FRUSTRATIES OVER BELEID OVER EN VOOR TAAL,- EN LEESONDERWIJS

1. Top down beleid
2. We (docenten) moeten van alles, maar we weten niet hoe en wanneer.
3. Tijdelijke (ad hoc) maatregelen zoals één studiedag, een (ervaren) op zichzelf staande opdracht/afpraak ea.
4. Inspraak/participatie gericht op afvinken van proces.
5. Er ontbreekt een gezamenlijke 'taal' over wat taal is. Er is geen gemeenschappelijke visie en dus wordt er ook niet over gecommuniceerd (vanuit Portus en/of CVO)

NIEUWE UITGANGSPUNTEN EN BEHOEFTE DIE ZIJN GENOEMD

Beleid niet over maar met de mensen om wie het gaat: bottom-up, gelijkwaardig, inclusief.

Heldere handelingsperspectieven én erkenning voor wat we al doen, ook al noemen wij het geen taalonderwijs (we zijn soms al bewust en doen ons best).

De dagelijkse realiteit lijkt te vragen om de inrichting van een primair proces: een gemeenschappelijke visie - een geregiseerde aanpak (meerjarentaalbeleid).

Participatie op basis van gelijkwaardigheid en inclusie.

Een gemeenschappelijke visie (taal) realiseren over wat taal is; in gesprek gaan en blijven met elkaar en bewustzijn creëren.

TOP 5

OVER (SYSTEEM) PRINCIPES

FRUSTRATIES OVER (SYSTEEM)PRINCIPES RONDON TAAL,- EN LEESONDERWIJS

1. Focus op eigen belang
2. Verantwoordelijkheid van de ander.
3. Taalonderwijs staat op zich.
4. Eenzaamheid van 'the willing' binnen de scholen.
5. De data niet functioneel gebruiken om bijvoorbeeld de didactiek op af te stemmen.

TOP 5

OVER HET (GEZAMENLIJK) NARRATIEF

FRUSTRATIES OVER BELEID OVER EN VOOR TAAL,- EN LEESONDERWIJS

1. Vanuit één perspectief, dat bepaalt wat ik weten moet en mag.
2. Taal domein.
3. Complex, tegenstrijdig en in onbegrijpelijk taal.
4. Ieder op zijn/haar puzzelstukje/bubbel. Versnipperd.
5. Taal,- en leesonderwijs.....als iets dat niet goed gaat.

NIEUWE UITGANGSPUNTEN EN BEHOEFTE DIE ZIJN GENOEMD

Bereidheid om vanuit gezamenlijkheid groter te denken.

Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid docenten, projectleiders, directies en bestuur. Duidelijke rolbepaling met handelingsperspectief.

Integraal onderdeel van het onderwijs; mogelijk de voedingsbodem voor alle andere (basis)vaardigheden.

Elkaar (multidisciplinair) opzoeken en verbinden (tribes) om draagvlak en impact te verstevigen.

Data als heroriëntatie (zitten we nog goed – wat verwachten we? Hoe kunnen we ons didactiek nog beter afstemmen op wat er nodig is?)

NIEUWE UITGANGSPUNTEN EN BEHOEFTE DIE ZIJN GENOEMD

Ontwikkelt, ontworpen en gerealiseerd vanuit verschillende perspectieven.

Koppeling maken met andere domeinen in het onderwijs.

Één duidelijk aansprekend verhaal en (handelings) perspectief.

Alles telt op. Verbinding tussen verschillende niveaus/lagen/bubbels zichtbaar maken.

Focus op en groter maken wat goed gaat.

DATA ANALYSES EN DE INTERPRETATIES ERVAN FUNCTIONELER INZETTEN

#4

Uit het voorbereidend onderzoek voor de ontwikkeling van een Masterplan Taal is een aantal cruciale bevindingen naar voren gekomen die essentieel zijn voor het succes van het plan. Deze bevindingen wijzen op significante uitdagingen en kansen in het huidige datagebruik en de data-analyse binnen de scholengroep. Deze bevindingen benadrukken de noodzaak voor een strategische aanpak in het gebruik van data, waarbij samenwerking, standaardisatie en een gedeelde kwaliteitscultuur centraal staan. Het adresseren van deze uitdagingen is cruciaal voor het succes van het Masterplan Taal en het verbeteren van de taalvaardigheid van alle leerlingen binnen de scholengroep.

Fragmentatie

Er is een merkbare fragmentatie van de data tussen de verschillende scholen en stakeholders binnen de scholengroep. Deze fragmentatie belemmert een effectieve samenwerking en de mogelijkheid om gezamenlijke inzichten te verkrijgen die cruciaal zijn voor een coherent en efficiënt Masterplan Taal.

Optimalisatie van data als sturingsmiddel

Er is een aanzienlijke ruimte voor optimalisatie in het gebruik van data als sturingsmiddel. Momenteel wordt data onvoldoende gebruikt om strategische beslissingen te onderbouwen en de voortgang te monitoren, wat het potentieel voor verbetering van onderwijsresultaten beperkt.

Verschillen in lezen, interpreteren en toepassen van data

Er bestaan grote verschillen in de manier waarop data wordt gelezen, geïnterpreteerd en toegepast door de betrokkenen. Dit leidt tot inconsistenties in besluitvorming en aanpakken, waardoor het moeilijk is om een uniforme en effectieve strategie te implementeren.

Data-gestuurde didactiek

De beschikbare data wordt nog niet optimaal gebruikt om de didactische aanpak af te stemmen op de behoeften van de leerlingen. Dit kan resulteren in een gebrek aan gepersonaliseerd onderwijs, wat essentieel is voor het bevorderen van taal- en leesvaardigheid bij leerlingen met verschillende niveaus en behoeften.

Lack of integration

Een specifieke bevinding is dat de resultaten van diatoetsen en Cito VAS toetsen niet verbonden zijn aan het leerlingvolgsysteem en daarmee ook niet aan Cumlaude, het data-analyseprogramma. Deze disconnectie beperkt de mogelijkheid om een geïntegreerd beeld van de leerlingprestaties te verkrijgen en adequaat te reageren op individuele leerbehoeften.

Instreamgegevens en kwaliteitsagenda

De instroomgegevens, de referentieniveaus van leerlingen wanneer zij van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs doorstromen, zijn niet op alle scholen beschikbaar. Dit moet worden opgenomen in de kwaliteitsagenda. Daarnaast is er een noodzaak voor een duidelijke verantwoordelijkheidstoewijzing voor het uitvoeren van een check op deze gegevens – een taak die moet worden toegewezen aan een specifieke persoon of rol binnen de organisatie.

Vervuilde data

De data is vervuild door verschillende factoren, wat de betrouwbaarheid en bruikbaarheid ervan vermindert. Denk daarbij aan variabele invoer, gebruik van verschillende programma's, ongecoördineerde toetsen, verschillende tijdsperiodes, missende informatie en verschillen in beoordelingscriterai. Een grondige schoonmaak en standaardisatie van data is het overwegen waard om accurate analyses en besluiten te kunnen maken.

Een uitgebreide kwaliteitscultuur

Er is nog geen optimale uitgebreide kwaliteitscultuur aanwezig binnen de scholengroep. Een breedgedragen kwaliteitscultuur is essentieel voor de continue verbetering van onderwijspraktijken en het realiseren van de doelen van het Masterplan Taal.

NIEUWE TECHNOLOGIE HELPT KINDEREN OP EEN ANDERE MANIER TE LEREN

#5

Artificiële intelligentie (AI) speelt een steeds grotere rol in de samenleving en daarmee ook in het onderwijs. Deze vorm van technologie biedt kansen om de kwaliteit van onderwijs te verbeteren. Het gebruik van adaptieve technologie in het klaslokaal is de laatste jaren sterk toegenomen. Om kansen te benutten en ongewenste effecten te voorkomen is regie op digitalisering van het onderwijs nodig. Deze regie wordt bereikt door met publieke middelen te investeren in digitale innovaties. In het Nationaal Onderwijslab (NOLAI) werken scholen, wetenschappers en aanbieders aan digitale onderwijsinnovaties.

Door digitale innovaties te richten op het verhogen van de kwaliteit van (taal,- en lees)onderwijs is het mogelijk de kwaliteit van het onderwijs op de lange termijn vergroten. AI biedt veel kansen om het onderwijs te verrijken en toegankelijker te maken. En om AI echt goed in te zetten, is er nog wel onderzoek nodig. Voor dit onderzoek is het Nationaal Onderwijslab (NOLAI) opgericht. In het lab werken leraren, schoolleiders, schoolbestuurders, lerarenopleiders en mensen uit het bedrijfsleven samen met wetenschappers om de kwaliteit van basis- en voortgezet (speciaal) onderwijs te verbeteren met slimme technologie.

Om een innovatief Masterplan Taal te realiseren - **“niet weer een papieren tijger, wat gaan we nu anders doen?”** - is het onderzoeken van de mogelijkheden tot samenwerking met het NOLAI een suggestie die een paar keer is gedaan. Zo wordt AI beschouwt als een kansrijke toepassing om de onderwijskwaliteit te vergroten doordat kunstmatige intelligentie bijdraagt aan:

- meer maatwerk in de klas;
- het vergroten van de motivatie van leerlingen;
- meer leerwinst en uitval voorkomt;
- uiteindelijk grotere kansengelijkheid.

Daarnaast zorgt digitale innovatie voor het vrijspelen van les- en voorbereidingstijd. Dit verhoogt de onderwijskwaliteit doordat er meer tijd is voor individuele begeleiding. En het maakt het beroep van docenten aantrekkelijker. Ook neemt de digitale geletterdheid onder scholen en leerlingen toe als er wordt gewerkt met verschillende digitale toepassingen.

AI-KENNIS VANUIT HET ONDERWIJS GEBRUIKEN BIJ INNOVATIES

Naast Inge Molenaar is de op AI-gebaseerde kunstinstallatie 'The Spirit Machine' te zien, die teksten schrijft geïnspireerd op het werk van Maria Montessori. Het kunstwerk is tentoongesteld in de Radboud Universiteit. - Bron 'Nationaal Groeifonds'

Inge Molenaar is hoogleraar Onderwijs en Artificiële Intelligentie aan de Radboud Universiteit en algemeen en wetenschappelijk directeur van NOLAI. Ze belicht de twee doelen van NOLAI en de unieke manier waarop ze hier naartoe werken: "Ons eerste doel is het ontwikkelen van AI-oplossingen samen met het basis- en voortgezet onderwijs. Nu bepalen commerciële bedrijven nog vaak de inhoud en vorm van deze technologieën. Wij vinden het belangrijk dat ook het onderwijs meedenkt bij deze ontwikkeling. Alle Nederlandse AI-kennis die voortvloeit uit de samenwerking met het onderwijs, gebruiken we bij innovaties door de samenwerking met bedrijven. Het bedrijfsleven helpt ons vervolgens om die innovaties op grote schaal in te zetten."

"We onderzoeken de werking van een adaptief systeem, om kinderen minder te hoeven toetsen. De kinderen zijn dan minder afhankelijk van de uitslag van één toets."

ONDERSTEUNING VAN AI IN HET ONDERWIJS

"NOLAI heeft ook een wetenschappelijk programma: ons tweede doel is om te onderzoeken hoe we AI verantwoord gebruiken in het onderwijs. Bijvoorbeeld door te kijken naar hoe kinderen leren met AI. Want met deze nieuwe technologie leren kinderen op een andere manier. Zo onderzoeken we de werking van een adaptief systeem, om kinderen minder te hoeven toetsen. De kinderen zijn dan minder afhankelijk van de uitslag van één toets. Die uitslag is namelijk altijd een momentopname. Ook kijken we naar de professionalisering van leraren: hoe kunnen we hen ondersteunen om AI-hulpmiddelen op een goede manier te gebruiken? Wij willen vooral komen tot verantwoorde en bewezen oplossingen, die echt werken in de dagelijkse schoolpraktijk. Zowel voor leerlingen als voor leraren. Veel grote en kleine partijen uit het binnen- en buitenland richten zich hierop. Deze markt is voor de ontwikkeling van onze samenleving heel belangrijk. Toch gaat de vernieuwing en de implementatie in scholen op dit punt langzaam."

Een aantal voorbeelden van projecten van NOLAI

Technisch leren lezen met ASR

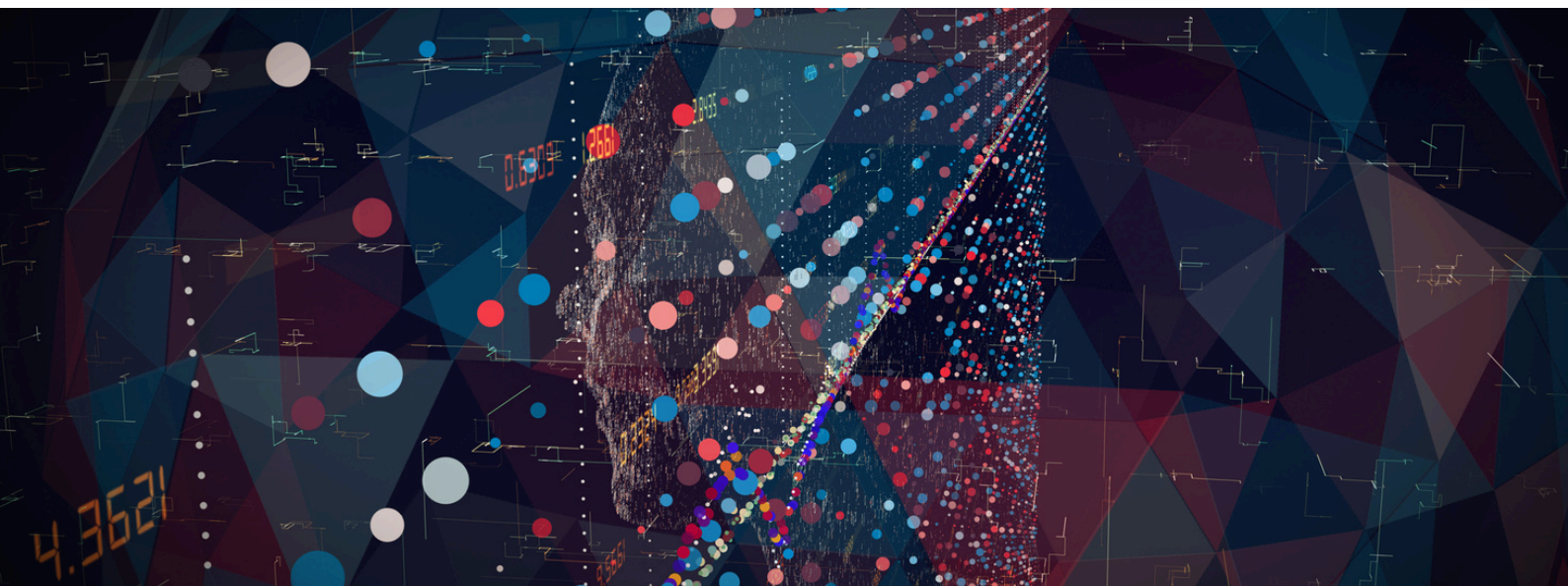
Kan Automatic Speech Recognition (ASR) het technisch leren lezen op de basisschool ondersteunen? Samen met met [Stichting Klasse](#) maken zij een adaptieve toepassing om technisch lezen te oefenen. Een bijbehorend dashboard geeft de leraar inzicht in de ontwikkeling van technische leesvaardigheden op klank- en woordniveau. Dit geeft onderwijscollega's dynamisch inzicht in de leesontwikkeling van hun leerlingen.

Samen met scholen [Novolanguage](#) en wetenschappers van de [Radboud Universiteit](#).

Adaptief leren en toetsen van kennis

Samen met de [Montessori Scholengemeenschap Amsterdam](#) maken zij een adaptief leermiddel ter vervanging van feit-gebaseerde kennistoetsen. Dit vraagt om de doorontwikkeling van een cognitief AI-model. Het model analyseert tijdens het leren of een leerling bepaalde feiten voldoende beheerst en biedt de leerling op het juiste moment passende oefeningen aan.

Samen met [Slimstampen](#) en wetenschappers van [Universiteit Utrecht](#).

Woordenschat ontwikkelen met VR

Met scholen van [Flores](#) onderzoekt NOLAI of virtual reality (VR) helpt om de woordenschat van kleuters met een onderwijsachterstand te vergroten. VR laat de kleuters op school actief nieuwe contexten beleven, zoals bijvoorbeeld bergen of duinen. Wat vraagt dit van leerlingen en hoe draagt dit bij aan de ontwikkeling van de woordenschat?

Samen met wetenschappers van [iXperium](#) en [Radboud Universiteit](#).

Zelfregulatie tijdens het schrijven

Op scholen van [Quadraam](#) maakt NOLAI het [FLORA algoritme](#) toepasbaar voor het voortgezet onderwijs. Het algoritme ondersteunt en stimuleert de zelfregulerende vaardigheden tijdens het schrijven. Deze toepassing wordt bij meerdere vakken ingezet. Hoe beïnvloedt dit de zelfregulatievaardigheden en lees- en schrijfvaardigheid van leerlingen? En ook: hoe kan de leraar dit leerproces goed ondersteunen?

Samen met wetenschappers van [Radboud Universiteit](#) en [Monash University](#) (Melbourne).

Kansen

Het bewustzijn over het belang van een gemeenschappelijke aanpak voor taal,- en leesonderwijs en de gezamenlijke verantwoordelijkheid die een ieder hiervoor heeft groeit. Succesvolle initiatieven en interventies kunnen al worden opgetekend en: in de klas gebeurt soms al veel. Toch zijn velen (nog) niet aan de slag of worden zij niet gezien.

Kansen liggen enerzijds in het verbeteren en vernieuwen van de wijze waarop taal,- en leesonderwijs als 'grote verbouwing van het onderwijs' is georganiseerd en welke processen en werkwijzen daarbij worden gebruikt. Hierdoor kan een meer impactvolle aanpak vorm gegeven worden door meer docenten. Het is de inbedding van gelijkwaardige, inclusieve mensgerichte werkwijzen in het proces van bewustwording en aanpak, die urgentie moet krijgen om in een volgende fase van volwassenheid te kunnen komen.

Anderzijds liggen er concrete kansen voor versnelling in het organiseren van meer samenwerking tussen docenten, projectleiders (intern en extern), directies, besturen en verrassende andere systeemspelers. Sommige kansen zijn in de dialogen al wat verder uitgewerkt. Andere zijn nog in de ideefase.

Kans #1

Creëer structureel ruimte voor dialoog en multidisciplinaire samenwerking

Door het leggen van verbindingen tussen mensen in verrassende samenstellingen worden de onzichtbare bruggen zichtbaar. Dit is een waardevol en uniek vertrekpunt om collectieve processen op te bouwen. De impact die tijdens het (beginnende) dialoogproces kan ontstaan, is te benaderen vanuit 5 factoren zoals beschreven bij kerninzicht #1.

Uitgangspunten & werkwijze

Multidisciplinair samenwerken: Het samenbrengen van experts (docenten, projectleiders, sectievoorzitters ea.) en leerlingen uit verschillende vakgebieden zorgt voor een diversiteit aan perspectieven en stimuleert creatief denken. Aanleiding kan de wens tot visievorming of meer helderheid en bewustzijn creëren op de vele vragen die er zijn rondom taal,- en leesonderwijs zoals beschreven bij kerninzicht #2.

Een andere aanleiding kan bijvoorbeeld, een project zijn waarbij taal,- en leesonderwijs wordt gecombineerd met geschiedenis en kunst. Dit helpt leerlingen om de rol van taal in verschillende contexten te begrijpen.

De kunst van de dialoog: Bij een dialoog is de inzet dat je er allemaal anders uitkomt dan je erin ging. Nieuwe (gedeelde en gemeenschappelijke) betekenis is gemaakt. Dialoog betekent letterlijk 'de betekenis die door ons heenkamt'. Dia betekent: doorheen zoals het licht door een dia bij een diaprojector. Logos betekent betekenis. Dit staat in contrast met discussie. Discussie heeft dezelfde woordstam als 'percussion' en 'concussion', namelijk op trilling brengen. Hier gaat het dus vooral om te weten waar een ieder staat (welke trom een ieder slaat) ten opzichte van elkaar. De verwarring rondom een goede dialoog en ineffectiviteit ontstaat wanneer dit niet helder is. We noemen het dan dialoog maar het verzandt dan vaak in een slechte discussie.

Oprechte nieuwsgierigheid en echte vragen: Echte vragen, die voortkomen uit oprechte nieuwsgierigheid en bereidheid om elk antwoord te accepteren, bevorderen diepgaande gesprekken. Dit in tegenstelling tot vragen die verkapte meningen zijn en het gesprek vaak niet vooruit helpen.

Emotie, gevoel en irrationele gedachten: Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen rationele en irrationele processen, en tussen gevoel en emotie. Gevoel kan een sensitiviteit voor groepsdynamiek zijn en is een waardevolle bron van informatie. Door zowel rationele als irrationele processen te erkennen, kunnen complexe thema's zoals de visie en aanpak op taal,- en leesonderwijs beter begrepen worden.

Suggesties

1

Door vanuit gelijkwaardige dialoog met elkaar in verbinding te zijn kunnen docenten, projectleiders, afdelingsleiders en directies verder bouwen aan een gezamenlijke aanpak om te komen tot een innovatief Masterplan Taal. Thema's voor verdere verbinding(en) en samenwerking zijn: beleid, systeemprincipes en gezamenlijk narratief (kerninzicht 3).

Tijdens de dialogen zijn de volgende suggesties gedaan:

- Structureel samenwerken en in dialoog vanuit een gezamenlijke ambitie/ doel en systemische aanpak: zorg ervoor dat de ambities voor en door docenten, leerlingen en andere belanghebbenden als realistisch worden ervaren, zowel qua aanpak, keuze van maatregelen als het tempo voor de uitvoering. Bepaal een gezamenlijke agenda en ontrafel taal,- en leesonderwijs vanuit maatwerk om te komen tot een meer innovatief plan. Dat kan bv. op vijf gestelde focuspunten:

1. Visie "Dit is taal en lezen"
2. Relatie docent en leerlingen
3. Curriculumontwikkeling (Taalrijke leeromgeving)
4. Toetsen & evaluatie
5. (Educatieve) partnerschappen

- Formuleer gemeenschappelijke impactdoelstellingen. Een voorbeeld van impactdoelstellingen domein leesvaardigheid als onderdeel van focuspunt 3 'curriculumontwikkeling'

- Elke dag een half uur zelf lezen en liefst ook nog een half uur voorlezen;
- Actief aan de slag en interactie met de hele groep over wat je leest;
- Vaardigheden in natuurlijke samenhang [en dus ook niet meer technisch of begrijpend lezen apart op het rooster of in de les];

- Langer lezen binnen hetzelfde thema, liefst in aansluiting op wereldoriëntatie;
- Rijke teksten lezen in een hele rijke leesomgeving, bv. ook i.s.m. de bibliotheek.

- Wees helder over rollen en concreet over handelingsperspectief: schets realistische en eerlijke verwachtingen, communiceer daar structureel over.

- Ontwikkel gezamenlijk transparante communicatie bijvoorbeeld middels een functionele website.

2

Formeer een 'Coalitie of the willing'. Een samenwerking van een multidisciplinair samengesteld team van gemotiveerde en betrokken mensen die zich inzetten voor de ontwikkeling en implementatie van het plan.

Deze coalitie omvat een diverse groep stakeholders, zoals docenten, afdelingsleiders, sectievoorzitters

Het doel van deze coalitie is om hun gecombineerde expertise, middelen en inspanningen te bundelen om het ontwerpproces van het Masterplan Taal effectief en efficiënt te realiseren. Door gezamenlijk te werken aan de ontwikkeling van strategieën, het identificeren van uitdagingen en het implementeren van oplossingen, streeft de coalitie ernaar om de taalvaardigheid en taalontwikkeling binnen de gemeenschap te bevorderen. Dit multidisciplinaire team werkt nauw samen om een breed gedragen en duurzaam Masterplan Taal te creëren, dat inspelt op de diverse behoeften en contexten van alle betrokken partijen.

De beschreven kansen in deze rapportage kunnen een kader en/of richting zijn om de eerste stappen te zetten voor de Coalitie of the willing.

Kans # 2

Verbind taalonderwijs met de actualiteit in en buiten school

In een dynamische en steeds veranderende wereld is het cruciaal dat taal,- en leesonderwijs aansluit bij de actualiteit en de realiteit waarin leerlingen leven. Door actuele onderwerpen en maatschappelijke vraagstukken te integreren in het curriculum, wordt taal- en leesonderwijs niet alleen relevanter, maar ook boeiender en betekenisvoller voor leerlingen. Zo geven de leerlingen dat zelf ook aan. Deze aanpak stimuleert hen om kritisch te denken, creatief te zijn en hun taalvaardigheden op een veelzijdige manier toe te passen.

Uitgangspunten & werkwijze

Om het taal,- en leesonderwijs te verbinden met de actualiteit, dient het lesmateriaal relevant te zijn en aansluiting te vinden bij de belevingswereld van de leerlingen. Dit kan bereikt worden door actuele onderwerpen in de lessen te integreren, zoals nieuwsberichten, maatschappelijke vraagstukken en culturele evenementen. Deze aanpak verhoogt niet alleen de relevantie van het lesmateriaal, maar vergroot ook de betrokkenheid van de leerlingen. Daarnaast kan een interdisciplinaire benadering, waarbij taalonderwijs wordt geïntegreerd met andere vakken zoals geschiedenis, maatschappijleer en kunst, helpen om taal,- en leesvaardigheden in verschillende contexten toe te passen.

Het stimuleren van kritisch denken en discussie is essentieel. Dit kan gedaan worden door debatten en discussies over actuele thema's en de boeken die zij lezen, te organiseren. Dit helpt leerlingen hun standpunten te verwoorden en te verdedigen. Tijdens de co-creaties op 15 en 16 mei met eerste, tweede en derdejaars leerlingen is deze suggestie door meerdere leerlingen gedaan.

Ook mediawijsheid speelt een belangrijke rol, waarbij leerlingen leren hoe ze betrouwbare informatie kunnen vinden, beoordelen en onderscheiden van nepnieuws. Dit is cruciaal in een tijdperk waarin informatie overvloedig en soms misleidend is. Dit raakt aan creatieve en digitale vaardigheden. Projectmatig leren moedigt leerlingen aan om actuele onderwerpen te onderzoeken en te presenteren in verschillende vormen, zoals essays, presentaties, video's of blogs. Digitale geletterdheid is hierbij van groot belang; het gebruik van digitale tools en platforms helpt leerlingen om informatie te vinden, te evalueren en te presenteren, wat hen voorbereidt op de moderne informatiesamenleving.

Het gebruik van multimediate bronnen, zoals recente nieuwsuitzendingen, documentaires en podcasts, kan de luister- en begrijpend lezen vaardigheden van leerlingen verbeteren. Daarnaast kunnen analyses van actuele discussies op social media inzicht geven in moderne communicatietrends en taalgebruik aldus de leerlingen.

Suggesties

1

Huidige aandacht voor actualiteit bestaat voornamelijk uit het journaal kijken en op excursie gaan. Maar volgens leerlingen en ouders wordt er geen duidelijke koppeling gemaakt met de lessen. Vaak wordt het journaal ook niet met de leerlingen besproken maar wordt het alleen geconsumeerd. De link met actualiteiten kan worden gelegd als het klein en toepasbaar is in de dagelijkse realiteit. Een suggestie die gedaan is om rijke teksten te gebruiken bijvoorbeeld in de Nederlandse les waarbij de teksten op een website zoals DUO of het aanvragen van een zorgtoeslag bij de belasting centraal staan. Men leest de tekst en praat over wat er gelezen en (niet)begrepen is. De tekst heeft hierdoor meerdere functies voor de leerlingen.

3

Beschouw taal,- en leesonderwijs als voedingsbodem voor andere (basis)vaardigheden. Taal is de voedingsbodem voor het leren en ontwikkelen van basisvaardigheden zoals rekenen, burgerschap en digitale vaardigheden. Een sterke taalbasis stelt leerlingen in staat om effectief te communiceren, te begrijpen en deel te nemen aan de samenleving en de wereld om hen heen. Dit betekent ook dat het bewustzijn van docenten uit andere secties ten aanzien van de rol en functie van taal in het curriculum vergroot dient te worden al dan niet ruimte gecreëerd kan worden om de dagelijkse lessenpraktijk vanuit een ander - gemeenschappelijk - perspectief te benaderen.

2

Er zijn veel verschillende talen benoemd en de toepassing daarvan in de dagelijkse realiteit. Zo ook het verschil tussen de 'taal' van de leerlingen en de 'taal' van de docenten. Dit verschil betreft de 'persoonlijke' taal waarmee je elkaar (aan)spreekt alswel de vakinhoudelijke taal die gebruikt wordt in de lessen. Een suggestie die gedaan is, is om meer van elkaar te leren: duidelijk aan te geven wanneer je een woord niet begrijpt. Aangegeven werd dat belangrijk is dat alle docenten hieraan deelnemen. Vice versa kan ook; de leerlingen plakken bijvoorbeeld 'huh' stickers bij woorden die zij in de lessenpraktijk niet begrijpen. Een inspirerend voorbeeld daarvan is het initiatief van 'Huh wat bedoelt u'. De leerlingen en docenten krijgen zo meer inzicht en begrip van elkaars taal.

COGNITIEF

TOEGANG TOT VAKINHOUD

TAALVERWERVING

ONTWIKKELING VAN GELETTERDHEID

TAALBEWUSTZIJN

KRITISCH DENKEN & BEWUSTZIJN

SCORES OP GESTANDAARDISEERDE TOETSEN

SOCIO-AFFECTIEF

ZELFVERTROUWEN, ZELFEFFECTIVITEIT,
EMPOWERMENT AGENCY

IDENTITEITSBEVESTIGING

MOTIVATIE, BETROKKENHEID,
DEELNAME

INCLUSIE, MATE VAN OPEN-MINDED ZIJN,
POSITIEVE ATTITUDES TEGENOVER
DIVERSITEIT

EMOTIONEEL WELZIJN

GEVOEL VAN VERBONDENHEID

4

Een andere suggestie die de leerlingen hebben gedaan is het in gesprek gaan over en naar aanleiding van wat er gebeurt op social media. De vragen die zij hebben naar aanleiding van het kijken van filmpjes en/of berichten zijn voor hen voldoende aanleiding om in gesprek te gaan over wat er gebeurt is, hoe het kan dat dat gebeurt is, wie welke rol daarin heeft en hoe zij zich er toe verhouden en hoe zij er mee om moeten gaan.

5

Het Avicenna college werkt sinds een aantal jaar met een gemeenschappelijk bord in de klas waarop vijf onderdelen een vast gegeven zijn. Dit raakt aan de visie van het direct instructiemodel (D.I.M.). Gezamenlijk bepaald het team wat de vijf - actuele- woorden van de week zijn die in iedere les - dus bij ieder vak - terugkeren. De leerlingen leren de betekenis en de toepassing van de woorden in verschillende contexten.

“Leg de focus op het primaire proces om de dagelijkse praktijk steviger te maken.”

Kans # 3

Benadruk en versterk het positieve (transformatie van onderop)

In de klas en in de docentenkamer komen verschillende thema's gerelateerd aan de taal,- en leesonderwijs samen. Docenten zijn dé uitvoerders én daarmee ervaringsdeskundigen als het gaat om het aanbieden en de implementatie van taal,- en leesonderwijs. Toch lijken initiatieven van docenten (en projectleiders) en beleid nog losgekoppeld te zijn en worden (nog) niet herkend als bijdrage aan of onderdeel van een gemeenschappelijke aanpak.

Uitgangspunten & werkwijze

Uit verschillende gedeelde voorbeelden uit de dialogen blijkt dat er terughoudendheid én enthousiasme is ten aanzien van bijdragen en delen in het Masterplan Taal. Maar als het lukt om echt als collectief aan de slag te gaan, wordt het gemeenschappelijke aspect als zeer belangrijk ervaren. Daar ligt ook weer een kans om anderen te enthousiasmeren om mee te doen vanuit het collectief of vanuit deze ook te starten.

Veel potentieel van individuele en gezamenlijke impact kan worden gewonnen door deze docenten en initiatieven, zichtbaar te maken (te vieren), te verbinden en te ondersteunen. Portus Scholengroep kan dit vanuit haar regierol oppakken. Randvoorwaarde is wel dat koplopers zelf de regie kunnen houden over wat zij (willen) doen. De eigenheid van het initiatief moet dus voorop blijven staan. De oproep aan projectleiders en directies is om verbinding te (blijven) zoeken met individuele koplopers en initiatieven en oprecht te luisteren naar hún feedback en oog te hebben voor urgente behoefte zoals financiering / facilitatie, te werken aan vertrouwen en duidelijk te zijn over verwachtingen en handelingsperspectief.

En aan koplopers met een initiatief is de oproep om contact te zoeken met elkaar en met collega's: om over het initiatief te vertellen en te bespreken hoe samenwerking bij kan dragen aan een gemeenschappelijke aanpak ten aanzien van de taal,- en leesresultaten te verbeteren aldan niet te optimaliseren.

Een van de kritische noten die vaker is geuit is dat voor het delen van (bron)kennis en ervaring door docenten meestal niet beloond wordt. Ook zijn zij vaak geen gelijkwaardige partner in het werken aan oplossingen. Gevaar hiervan is dat zij tijd en capaciteit voor het delen van hun (bron)kennis vrijmaken, waardoor minder tijd en capaciteit overblijft verder te werken aan oplossingen en/of de dagelijkse realiteit in/om de klas. Die tijd en capaciteit zijn hard nodig want al zijn zij succesvol, zij lopen niettemin tegen de grenzen van huidige tijd en prioriteiten. Het als een gelijkwaardige partner werken aan oplossingen en het daarbij belonen van tijd en kennis wordt gezien als een belangrijke voorwaarde om de gemeenschappelijke aanpak van onderop niet uit te hollen maar te versterken.

Suggesties

1

De suggestie die een aantal keer gedaan is, is om zichtbaar te maken van 'wat er al gebeurt en wat we doen' en kennis delen middels een website. Een website als middel niet als doel.

Concrete suggesties die gedaan zijn voor de vorm en functie van de website:

- **Publiceer successen:** Deel positieve verhalen en successen via de website die gelinkt is aan de nieuwsbrieven, sociale media en tijdens schoolbijeenkomsten om een cultuur gemeenschappelijkheid, creatie en trots te bevorderen.
- **Inventariseer sterke punten en hulpvragen:** Voer een sterkte-analyse uit om de sterke punten op het gebied van taal,- en leesonderwijs van docenten, projectleiders en afdelingsleiders en het curriculum te identificeren.
- **Op basis van sterke punten en hulpvragen** wordt inzichtelijk wie en wat elkaar kan versterken. De suggestie die gedaan is, is om een 'matchmaker' aan te stellen die dit in ogenschouw brengt en houdt. de matchmaker kan verbindingen maken aan de hand van de sterke punten en hulpvragen en zo de onzichtbare bruggen, zichtbaar maken.
- **Gebruik best practices:** Deel en implementeer best practices en succesverhalen in klassen van verschillende afdelingen of scholen binnen de scholengroep.
- **Pilot projecten:** Voer pilot projecten uit voor nieuwe ideeën en schaal succesvolle projecten op. Maak de leringen en inzichten zichtbaar op de website.

Identificeer een aantal koploperinitiatieven om pilots of kleinschalige uitrol mee te starten.

Denk daarbij aan bv. de Duits docent die gestart is met zijn focus te leggen op de leesvaardigheid van de leerlingen aan de hand van hernieuwde afstemming van didactiek naar aanleiding van de data. Of de Nederlands docent die een holistische visie op taal,- en leesonderwijs heeft uitgewerkt.

Maak ruimte (en geld) voor de transitie van onderop. Onderzoek o.a. aan de hand van de pilots of kleinschalige uitrol van maatregelen welke (financiële) randvoorwaarden nog ingevuld moeten worden om koploperinitiatieven structureel naar beleid te vertalen (maak een structurele feedbackloop). Verbindt de feedbackloop aan de multidisciplaire dialoogsessies en de coalitie of the willing (kans #1).

Geef zowel initiatieven als beleidsmakers een leerkader mee. Werk hierbij samen met (en beloon kennis en tijd van) van docenten en ondersteun hun initiatieven: weet wat hen beweegt. Doel hiervan is om de geleerde lessen rondom de samenwerking en het wederzijds begrip tussen koplopers en beleidsmakers op een eenduidige manier te verzamelen, te analyseren en hieruit lessen te trekken (vergelijkbaar met zogenoemd 'successful governance').

Delen van geleerde lessen uit de pilots van koplopers en beleidsmakers via hun eigen kanalen, via nieuwsbrieven en een transparante website 'Masterplan Taal'. Zo agenderen de pilots het belang van de bottom up koplopersinitiatieven, en de erkenning ervan, zodat andere docenten aangestoken kunnen worden om ook in actie te komen.

Suggesties

2

Andere suggesties die gedaan zijn:

- Vier kleine overwinningen: Erken en vier kleine successen en mijlpalen om motivatie en moraal hoog te houden.
- Talentontwikkeling: Ondersteun de professionele ontwikkeling van docenten door hen te helpen hun sterke punten verder te ontwikkelen en in te zetten.
- Peer reviews: Faciliteer peer reviews waar collega's elkaar op een positieve en ondersteunende manier feedback geven. Juist ook multidisciplinair.
- Studentenfeedback: Moedig leerlingen aan om (positieve) feedback te geven over hun leerervaringen en wat ze waardevol vinden in de lessen.
- Stimuleer innovatie: Moedig docenten en leerlingen aan om innovatieve ideeën en projecten voor te stellen en te implementeren.
- Professionele ontwikkeling: Bied regelmatig kansen voor professionele ontwikkeling en training aan die gericht zijn op taal,- en leesonderwijs en bijhorende innovaties in het onderwijs. Laat de basis, verdieping en verrijking regelmatig en structureel terugkeren.

Kans # 4

Ondersteuning van AI in het onderwijs

De opkomst van ondersteuning en toepassing van AI in het onderwijs is gaande. Een samenwerking met NOLAI die jaarlijkse start met projecten op scholen door heel Nederland is een kans om te onderzoeken hoe het de Portus Scholengroep concreet en praktisch een verbeteringstraject taal- en leesonderwijs kan realiseren met behulp van slimme technologie en AI. Met deze samenwerking wordt Portus Scholengroep ook onderdeel van een innovatieve community van al betrokken scholen en universiteiten: kruisbestuivingen kunnen plaatsvinden vanuit andere innovatieve interventies en oplossingen.

Uitgangspunten & werkwijze

De samenwerking tussen Portus Scholengroep en NOLAI biedt een unieke gelegenheid om de voordelen van AI in het taal- en leesonderwijs te verkennen en te implementeren. Dit raakt ook aan de eerste stappen op CVO-niveau voor de verkenning van de toepassing van AI in de dagelijkse praktijk op allerlei niveaus.

Het identificeren van specifieke wensen, behoeften, uitdagingen en kansen voor AI-ondersteuning is cruciaal. Daarin kunnen bestaande toepassingen en onderzoeken ter inspiratie worden gebruikt. Dit kan worden gevolgd door het betrekken van alle relevante stakeholders, waaronder docenten, leerlingen, ouders en schoolleiders, om input en feedback te verzamelen. Om te beginnen zou de coalitie of the willing hierin de eerste stappen kunnen zetten. Op basis van de door hen verkregen inzichten kan er een gedetailleerde plan worden opgesteld met duidelijke doelstellingen, mijlpalen en tijdslijnen, evenals gedefinieerde succescriteria en evaluatiemethoden.

Tijdens de ontwikkelingsfase ligt de focus op de implementatie van AI-oplossingen. Dit omvat de selectie van geschikte AI-tools en technologieën, specifiek gericht op taal- en leesonderwijs, in samenwerking met NOLAI en andere experts. Om ervoor te zorgen dat deze tools effectief worden gebruikt, worden trainingen en workshops georganiseerd voor docenten en andere betrokkenen. Dit stelt hen in staat om vertrouwd te raken met de AI-tools en hun toepassingen in het onderwijs.

Kleinschalige pilotprojecten kunnen worden uitgevoerd op geselecteerde scholen binnen de Portus Scholengroep om de effectiviteit en bruikbaarheid van de AI-oplossingen te testen.

In de uitvoeringsfase worden de resultaten van de pilotprojecten geanalyseerd, wordt feedback verzameld en waar nodig worden aanpassingen doorgevoerd. Geleidelijk aan wordt de implementatie uitgebreid naar andere scholen binnen de scholengroep, gebaseerd op de inzichten en successen uit de pilotfase.

De AI-tools en methoden worden vervolgens geïntegreerd in het reguliere curriculum en de dagelijkse onderwijspraktijken.

Continu monitoring is een belangrijk onderdeel van de werkwijze. Regelmatig worden de voortgang en prestaties van de AI-oplossingen en hun impact op taal- en leesvaardigheid gemonitord.

Periodieke updates en onderhoud van de AI-tools zorgen ervoor dat ze up-to-date blijven met de nieuwste technologische ontwikkelingen en onderwijsbehoeften. Een feedback loop wordt gecreëerd waarbij ervaringen en best practices worden gedeeld binnen de Portus Scholengroep en met andere scholen in de NOLAI-community.

De uitgangspunten van dit verbetertraject zijn gebaseerd op een leerlinggerichte benadering, waarbij gepersonaliseerd leren en adaptiviteit centraal staan. De technologie moet bijdragen aan het ondersteunen van docenten, waardoor zij meer tijd en middelen hebben om zich te richten op de kern van hun onderwijs en persoonlijke interacties met leerlingen. Investerings in de professionele ontwikkeling van docenten zijn essentieel om hen in staat te stellen effectief gebruik te maken van AI in hun lespraktijk.

Het project richt zich ook op kwaliteitsverbetering door gebruik te maken van AI om diepere inzichten te verkrijgen in leerprocessen en -uitkomsten, waardoor gerichte interventies en verbeteringen mogelijk zijn. Beslissingen en onderwijsstrategieën worden gebaseerd op data en bewijsmateriaal verzameld via AI-tools.

Samenwerking en kennisdeling zijn cruciaal, waarbij actieve deelname aan de innovatieve community van NOLAI kruisbestuivingen met andere scholen en universiteiten mogelijk maakt. Regelmatig worden ervaringen, successen en uitdagingen gedeeld met de bredere onderwijsgemeenschap om gezamenlijk te leren en te groeien.

Tot slot is ethisch en verantwoord gebruik van AI een belangrijk uitgangspunt. Hierbij wordt gezorgd voor de privacy en veiligheid van leerlinggegevens, met naleving van alle relevante wet- en regelgeving. Transparantie over de werking van AI-systemen en de manier waarop data wordt verzameld en gebruikt, is essentieel om vertrouwen en acceptatie te waarborgen.

Kans # 5

Gebruik en verstevig de onzichtbare bruggen met het primair onderwijs

In de overgang van primair naar voortgezet onderwijs schuilt een cruciale fase in de ontwikkeling van leerlingen. Deze overgang gaat niet alleen over het aanpassen aan een nieuwe schoolomgeving, maar ook over het voortbouwen op de fundamenten die in het primair onderwijs zijn gelegd. Het benutten en versterken van de onzichtbare bruggen tussen deze twee onderwijsniveaus is van essentieel belang voor een soepele en succesvolle overgang en (door) ontwikkeling van leerlingen.

Uitgangspunten & werkwijze

Een sterke verbinding tussen primair en voortgezet onderwijs zorgt ervoor dat leerlingen zonder haperingen kunnen doorgroeien in hun leerproces. Het bevordert continuïteit in het onderwijs, waardoor leerachterstanden en onverwachte uitdagingen beter kunnen worden opgevangen. Door deze bruggen te verstevigen, kunnen leerkrachten en docenten van beide niveaus beter samenwerken en kennis uitwisselen, wat leidt tot een meer afgestemde en gepersonaliseerde leerervaring voor / van de leerlingen.

Bovendien draagt een naadloze overgang bij aan het emotionele en sociale welzijn van de leerlingen. Bekendheid met de onderwijsaanpak, verwachtingen en het curriculum van de middelbare school kan angst en stress verminderen, waardoor leerlingen met meer vertrouwen en motivatie aan hun nieuwe avontuur beginnen.

Het versterken van deze bruggen is daarom niet alleen een strategische zet om de onderwijsresultaten te verbeteren, maar ook een investering in het algehele welzijn en de toekomst van de leerlingen. Het vormt de basis voor een coherente en effectieve leeraanpak waarin elke stap, van basisschool tot middelbare school, betekenisvol en ondersteunend is.

Door de barrières - wat maakt de verbinding tussen het primair,- en voortgezet onderwijs nog niet stevig genoeg is - te begrijpen en aan te pakken, kunnen er stappen worden ondernomen om de verbinding tussen primair en voortgezet onderwijs te versterken. Dit zal de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verbeteren en een positieve impact hebben op de leerervaring en het succes van de leerlingen. Daarin is specifiek aandachtspunt ook de volledige overdracht van de data en referentiekaders die de leerlingen vanuit het primair onderwijs met zich meebrengen in hun doorstroom naar het voortgezet onderwijs. Zie ook kerninzicht #4 en programmalijn #1.

Suggesties

1

Het doorbreken van de isolatie van de scholen is een suggestie die is gedaan. Primaire en voortgezet onderwijs scholen opereren vaak als afzonderlijke entiteiten met weinig interactie. Dit leidt tot een gebrek aan communicatie over onderwijsmethoden, visie op taal,- en leesonderwijs, leerresultaten en verwachtingen.

Onderzoek met welke primair onderwijs scholen de Portus Scholen al stevig contact hebben. Wat maakt dat dit contact er is en wie onderhoudt het? Welke behoeften zijn er aan weerszijde? Met welke scholen zou de wens zijn om meer interactie te hebben? Wat is daarvoor nodig?

Aanleiding / moment zou de door LeukVO en dagprogrammering georganiseerde bijeenkomst in oktober 2024 kunnen zijn waar PO-directies aanwezig zullen zijn met een specifieke hulpvraag aan het voortgezet onderwijs.

2

Terwijl het primair onderwijs vaak gericht is op algemene ontwikkeling en basisvaardigheden, richt het voortgezet onderwijs zich meer op vakinhoudelijke kennis en academische prestaties, wat tot een kloof in de leerbenadering kan leiden.

In de Leerschool Rotterdam-Zuid werken basisscholen van de Rotterdamse schoolbesturen BOOR, PCBO, RVKO en Sipor samen aan het verbeteren van het taalonderwijs. Hun ambitie: écht het verschil maken voor de leerlingen. Vooral als zij te maken hebben met een grote taalongelijkheid.

Het lectoraat geeft aan de focus op het primair onderwijs in het primair onderwijs in Rotterdam Zuid in schooljaar 2024/2025 te behouden, maar wel de ambitie te hebben om hun visie en werkwijze (mogelijk) per schooljaar 2025/2026 te verbreden naar het voortgezet onderwijs.

De gezamenlijke wens om kennis en ontwikkelingen met elkaar te delen is uitgesproken en dit wordt per september 2024 concreet gemaakt door wederkerige aanwezigheid bij relevante bijeenkomsten evenals inhoudelijke ontmoetingen.

3

Het Zuider Gymnasium geeft aan de wens te hebben - vanuit ervaring, expertise en urgentiebesef - om multidisciplinair samen te werken op taal,- en leesonderwijs. Dit als opmars om ook het netwerk buiten CVO te vergroten en daarmee bewustzijn te creëren op samenwerking op het gebied van taal,- en leesonderwijs. Zij geven aan bereid te zijn om samen een sterkte-analyse in de vorm van een nulmeting te ontwerpen waarmee scholen zichzelf beoordelen op taal,- en leesonderwijs.

Een andere suggestie is de samenwerking met het Zuider Gymnasium om een meerdimensionaal toetsinstrument voor het in kaart brengen van woordenschat te ontwikkelen, in samenwerking met het PO.

Tot slot is de suggestie door het Zuider Gymnasium gedaan om in gezamenlijkheid een pilot 'Technisch lezen' op het PO/VO verder uit te werken en te realiseren. Het concretiseren van een tijdlijn waarin frequent evalueren is uitgangspunt.

Voorstel programmaliijnen

Programmaliijn 1

Intern Portus Scholengroep

Tijdlijn schooljaar 2024/2025

September - Oktober 2024

Formeer de 'Coalitie of the Willing'

- Identificeer en selecteer gemotiveerde docenten, afdelingsleiders, sectievoorzitters, afdelingsleiders, projectleiders basisvaardigheden en andere belanghebbenden;
- Organiseer een kick-off bijeenkomst om de doelen, werkwijze en verwachtingen te bespreken;
- Stel eventueel subcommissies samen gericht op de vijf focuspunten (visie, relatie docent-leerling, curriculumontwikkeling, toetsen & evaluatie, educatieve partnerschappen).
- Stel een datateam samen die vanuit de wens voor een uitgebreide kwaliteitscultuur aan de slag gaat met het doorgronden, analyseren en interpreteren van de (on)beschikbare data. Aan de hand van stellingen of 'wat gedacht' wordt, gaan zij onderzoeken wat we kunnen weten en meten: de basis voor datagestuurde interventies. Bij voorkeur is het datateam samengesteld uit mensen die al ervaring hebben met het analyseren en interpreteren van data, denk daarbij aan een ecometrist. Verbind eventueel Dr. Annemarie Neeleman aan het datateam.

Start multidisciplinaire dialoogsessies

- Plan en voer de eerste dialoogsessies uit om ideeën en ervaringen te delen. Gebruik de vele vragen als uitgangspunt voor de dialogen, zoals benoemd bij kerninzicht #2.
- Maak programmaliijn #2 en #3 ook onderdeel van de dialoogsessies.
- Focus op het creëren van een veilige en open omgeving voor dialoog en samenwerking.
- Documenteer de uitkomsten en inzichten van de sessies om als basis voor verdere ontwikkeling te dienen. Deel de output van de dialoogsessies breed in de organisatie.

Inventariseer sterke punten en hulpvragen

- Voer een sterkte-analyse uit om de sterke punten en hulpvragen van docenten, projectleiders en afdelingsleiders in kaart te brengen.
- Ontwikkel de sterkte-analyse in de vorm van een nulmeting in samenwerking met het Zuider Gymnasium, zodat dit ook direct als brug dient naar programmaliijn 2 'Primair onderwijs & Voortgezet onderwijs'. Gebruik ter inspiratie het 'Zelfbeoordeling waarderingsskader scholen – VO' van de inspectie welke ook CVO breed is ingezet.
- Stel (eventueel) een matchmaker aan om verbindingen te maken tussen docenten en projectleiders op basis van hun sterke punten en hulpvragen.

November - December 2024

Ontwerp een gezamenlijke Portuse brede visie op taal,- en leesonderwijs met bijhorende impactdoelstellingen

- Definieer concrete impactdoelstellingen voor taal- en leesvaardigheid, gebaseerd op de vijf focuspunten benoemd bij kerninzicht #2.
- Bepaal meetbare doelen, zoals dagelijkse leesactiviteiten, geïntegreerd leesonderwijs, en gebruik van rijke teksten. Verbind met de aanpak voor basisvaardigheden.
- Communiceer de doelstellingen breed binnen de scholengroep en zorg voor draagvlak van alle stakeholders.

Begin met pilotprojecten

- Identificeer koplopers en start pilotprojecten gericht op innovatieve taal,- en leesvaardigheidsstrategieën.
- Voorbeelden van pilots kunnen zijn: holistische leesaanpak door een Duits docent, geïntegreerde taal- en geschiedenislessen, en gebruik van digitale tools voor leesbevordering.
- Zorg voor regelmatige monitoring en begeleiding van de pilotprojecten om de voortgang te waarborgen. Maak dit onderdeel van de multidisciplinaire dialoogsessies.

Januari - Februari 2025

Evalueer de eerste resultaten van de pilotprojecten

- Verzamel data en feedback van de pilotprojecten om de impact en effectiviteit te beoordelen.
- Organiseer feedbacksessies met betrokken docenten, leerlingen en ouders om inzichten te verzamelen.
- Identificeer succesfactoren en uitdagingen om de pilots bij te sturen en te verbeteren.

Deel successen en best practices op de website

- Publiceer positieve verhalen en successen van de pilotprojecten op de Masterplan Taal-website. De website zou www.Taal-op-Zuid.nl als url kunnen hebben. Dit als opmars naar een breder gedragen samenwerking op taal,- en leesonderwijs vanuit de verschillende besturen.
- Deel best practices en leerervaringen via nieuwsbrieven en sociale media en verwijst naar de website.
- Maak successen vieren en ervaringen delen onderdeel van de dialoogsessies.

Maart - April 2025

Schaal succesvolle pilotprojecten op

- Bepaal gezamenlijk welke pilotprojecten succesvol genoeg zijn (wat zijn de succesfactoren?!) om opgeschaald te worden naar andere afdelingen of scholen binnen de scholengroep.
- Zorg voor de nodige middelen en ondersteuning om de opschaling effectief te laten verlopen.
- Betrek nieuwe docenten en afdelingen bij de opschaling en zorg voor structurele en terugkerende adequate training en begeleiding.

Organiseer debatten en dialogen over actuele thema's:

- Plan en voer debatten en dialogen uit over actuele maatschappelijke thema's en boeken die in de lessen zijn behandeld.
- Betrek leerlingen actief bij de voorbereiding en uitvoering van deze activiteiten om hun kritische denkvaardigheden te stimuleren.
- Documenteer de uitkomsten van deze debatten en gebruik deze om het curriculum verder te verrijken.

Mei - Juni 2025

Voer een sterkte-analyse uit en identificeer nieuwe kansen:

- Herhaal de sterkte-analyse om nieuwe sterke punten en hulpvragen te identificeren.
- Gebruik de inzichten om nieuwe pilotprojecten te definiëren en bestaande initiatieven te versterken.

Bereid plannen voor het volgende schooljaar voor:

- Verzamel en analyseer de feedback en geleerde lessen van het huidige schooljaar.
- Ontwikkel een plan voor het schooljaar 2025/2026, gebaseerd op de successen en uitdagingen van het huidige jaar.
- Zorg voor een continuïteit van de multidisciplinaire samenwerking en de coalitie of the willing.
- Plan een eindbijeenkomst om de resultaten van het jaar te vieren en vooruit te kijken naar het volgende schooljaar.

Programmaliijn 2

Primair onderwijs & voortgezet onderwijs in afstemming met Zuider Gymnasium

Tijdlijn schooljaar 2024/2025

September - Oktober 2024

Kick-off bijeenkomst coalitie:

- Organiseer samen met het Zuider Gymnasium een kick-off bijeenkomst met betrokken partijen uit zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Denk daarbij aan de betrokken organisaties en personen die hebben deelgenomen aan dit voorbereidend onderzoek en ook aan de organisaties en personen die als suggestie zijn benoemd.
- Identificeer gezamenlijk de doelen, werkwijze en verwachtingen van de programmalijn 'Primair en Voortgezet Onderwijs'.
- Stel een werkgroep samen voor de verschillende gesuggereerde initiatieven.

Onderzoek en inventarisatie:

- Start met het in kaart brengen van bestaande contacten tussen de Rotterdamse (CVO - Portus) scholen en primair onderwijs scholen.
- Identificeer welke scholen al stevige contacten hebben en analyseer de succesfactoren.
- Voer gesprekken met betrokkenen om behoeften en wensen aan beide kanten te inventariseren. Welke hulpvragen zijn er rondom interactie, structuur, inhoud en transactie?

Oktober - November 2024

Bijeenkomst met PO-directies:

- Maak gebruik van de door LeukVO geplande bijeenkomst in oktober waarbij PO-directies met specifieke hulpvragen aanwezig zijn.
- Bespreek de huidige samenwerking en identificeer concrete stappen om deze te versterken.

Start nulmeting taal- en leesonderwijs:

- Samen met het Zuider Gymnasium ontwikkelen en afnemen van een sterkte-analyse in de vorm van een nulmeting.
- Betrek zowel PO- als VO-scholen bij de ontwikkeling en afname van de nulmeting.

November - December 2024

Ontwikkeling meerdimensionaal toetsinstrument

- Start de samenwerking tussen het Zuider Gymnasium en PO-scholen om een meerdimensionaal toetsinstrument voor woordenschatontwikkeling te ontwikkelen. Maak dit ook onderdeel van programmalijn 1 'Intern Portus Scholengroep' en de multidisciplinaire leerteams.
- Organiseer werksessies om de inhoud en vorm van het toetsinstrument te bepalen.

Uitwisselingen en bezoeken

- Plan en voer wederkerige bezoeken uit tussen PO- en VO-scholen om kennis en ervaring uit te wisselen. Denk daarbij aan scholen in Den Haag van Stichting Lucas die al vergevorderd zijn in het anders inrichten van het onderwijs ten aanzien van taalzwakke leerlingen.
- Organiseer gezamenlijk met het Zuider Gymnasium, het lectoraat 'Taalrijke leeromgeving' en andere relevante stakeholders inhoudelijke ontmoetingen gericht op het delen van goede praktijken en gezamenlijke uitdagingen.

Januari - Februari 2025

Evaluatie en bijstelling nulmeting

- Verzamel en analyseer de resultaten van de nulmeting.
- Organiseer feedbacksessies met betrokken scholen om de resultaten te bespreken en eventuele bijstellingen te doen.

Pilot 'Technisch lezen':

- Start de pilot 'Technisch Lezen' in samenwerking met het Zuider Gymnasium in samenwerking met PO- en (Portus) VO-scholen.
- Ontwikkel een gedetailleerde tijdlijn voor de pilot, inclusief frequente evaluatiemomenten.

Maart - April 2025

Monitoring en tussentijdse evaluatie pilot

- Voer tussentijdse evaluaties uit van de pilot 'Technisch Lezen' en het meerdimensionale toetsinstrument.
- Organiseer bijeenkomsten om de voortgang te bespreken en aanpassingen door te voeren waar nodig.

Uitbreiding samenwerking

- Verken mogelijkheden om de samenwerking uit te breiden naar andere scholen binnen en buiten CVO.
- Maak het netwerk en haar beweging zichtbaar en de successen van de samenwerking via verschillende kanalen (nieuwsbrieven, website - bv. www.taal-op-zuid.nl), bijeenkomsten).

Mei - Juni 2025

Evaluatie

- Evalueer de voortgang van de programmalijn, organiseer een slotbijeenkomst om de resultaten en geleerde lessen van het schooljaar te delen. Bepaal de volgende stappen voor schooljaar 2025/2026.

Plannen voor volgend schooljaar

- Werk plannen uit voor het komende schooljaar op basis van de evaluatie.
- Stel concrete doelen en een tijdlijn op voor verdere versterking van de bruggen tussen primair en voortgezet onderwijs.

Programmaliijn 3

Ondersteuning van AI in het onderwijs

Uitgangspunten

- Leerlinggerichte benadering: Gepersonaliseerd leren en adaptiviteit staan centraal in het verbetertraject.
- Ondersteuning docenten: Technologie moet bijdragen aan het ondersteunen van docenten, waardoor zij meer tijd en middelen hebben om zich te richten op persoonlijke interacties met leerlingen.
- Professionele ontwikkeling: Investerings in de professionele ontwikkeling van docenten zijn essentieel om hen in staat te stellen effectief gebruik te maken van AI in hun lespraktijk.
- Kwaliteitsverbetering: Gebruik AI om diepere inzichten te verkrijgen in leerprocessen en -uitkomsten, waardoor gerichte interventies en verbeteringen mogelijk zijn.
- Samenwerking en kennisdeling: Actieve deelname aan de innovatieve community van NOLAI om kruisbestuivingen met andere scholen en universiteiten mogelijk te maken.
- Ethisch en verantwoord gebruik: Zorg voor de privacy en veiligheid van leerlinggegevens en naleving van alle relevante wet- en regelgeving. Transparantie over de werking van AI-systemen is essentieel om vertrouwen en acceptatie te waarborgen.

A. Partnerschap NOLAI - Tijdelijk schooljaar 2024/2025

September -

Verkenning en inventarisatie

- Voer een behoefteanalyse uit bij de scholen binnen Portus Scholengroep om specifieke wensen en uitdagingen te identificeren. Verbindt dit aan het onderzoek wat de Coalitie of the willing gaat doen en de output van de dialoogsessies.
- Analyseer bestaande AI-toepassingen en onderzoeken ter inspiratie.
- Stel een werkgroep samen.
- Betrek relevante stakeholders zoals docenten, leerlingen, ouders en schoolleiders voor input en feedback.

Kick-off bijeenkomst

- Organiseer een kick-off bijeenkomst met NOLAI, betrokken scholen en stakeholders - zoals (een afvaardiging) van de Coalitie of the willing.

Stap 1 | vraag

Op gezette tijden maakt NOLAI een ronde door Nederland om vragen uit het onderwijs te verzamelen: aan welke slimme technologie heeft het onderwijs behoefte? Wat helpt leraren en leerlingen écht? Vaak zijn meerdere gesprekken met een van onze co-creatie managers nodig om tot de kern door te dringen: wat biedt antwoord op de vraag binnen de schoolcontext én is in een project van 1 tot 3 jaar met NOLAI te realiseren? Het contact met NOLAI is al gelegd en zij staan positief over tegen een gezamenlijke verkenning.

Stap 2 | plan

De verzamelde hulpvragen worden door NOLAI beoordeeld aan de hand van hun referentiekader. Welke vragen bieden de meeste kansen voor toepassing van slimme technologie, met de minste risico's, en hebben het grootste positieve effect op leraren en leerlingen? Op de geprioriteerde vragen gaan we vervolgens dieper in, samen met betreffende scholen, wetenschappers en relevante bedrijven. In meerdere sessies werken we gezamenlijk aan een concreet projectvoorstel en -plan.

Stap 3 | concept

Samen werken we allereerst aan een pedagogisch-didactisch concept. Wat wil de leraar precies weten over het leerproces van de leerling? En wat is hierover eigenlijk al bekend of op de markt beschikbaar? Ook hier leggen we steeds de verbinding tussen school, wetenschap en bedrijfsleven om zo snel mogelijk tot heldere ontwerprichtlijnen te komen. Pas daarna volgt de ontwikkeling van de nieuwe technologie, de technische fase.

Stap 4 | prototype

Op papier sluit het concept en ontwerp dan wel naadloos aan op de behoefte van de school, maar pakt dat in de praktijk ook zo uit? Met een prototype gaan leraren en leerlingen korte periodes aan de slag. Na elke periode worden de nieuwe inzichten direct verwerkt om het prototype te verbeteren. Hoe dat precies in zijn werk gaat is ieder project anders. Het is in ieder geval altijd een samenspel met de school, wetenschappers en een of meer bedrijven.

Stap 5 | validatie

Na verschillende verbeter rondes is het tijd om het prototype te valideren. Doet de ontwikkelde technologie steeds wat het moet doen, ook als het gebruikt wordt door verschillende personen en bij voorkeur op verschillende scholen? We bevragen zowel leraren als leerlingen, én we analyseren data over het leerproces. Samen evalueren we zo de gebruiksvriendelijkheid, bruikbaarheid en effectiviteit via kwalitatief en kwantitatief onderzoek. De uitkomsten verwerken we in een rapportage.

Stap 6 | markt

Er is slimme technologie ontwikkeld, in de praktijk getest en gevalideerd. Hoe nu verder? Wat en wie is ervoor nodig om de ontwikkelde techniek tot een product te maken dat de onderwijsmarkt op kan? Als we kansen zien, maken we een opschalingsplan.

Portus Scholengroep / CVO - Tijdslijn schooljaar 2024/2025

September - December 2024

Verkenning en inventarisatie - combineer dit met A. Partnerschap NOLAI

- Voer een behoefteanalyse uit bij de scholen binnen Portus Scholengroep om specifieke wensen en uitdagingen te identificeren. Verbindt dit aan het onderzoek wat de Coalitie of the willing gaat doen en de output van de dialoogsessies.
- Analyseer bestaande AI-toepassingen en onderzoeken ter inspiratie.
- Stel een werkgroep samen.
- Betrek relevante stakeholders zoals docenten, leerlingen, ouders en schoolleiders voor input en feedback.

Opstellen projectplan

- Werk op basis van de verkregen inzichten - in combinatie met de hulpvragen van programmaliijn # 1 een gedetailleerd projectplan uit met duidelijke doelstellingen, mijlpalen en tijdslijnen.
- Definieer succescriteria en evaluatiemethoden.

Selectie AI-tools

- Selecteer geschikte AI-tools en technologieën gericht op taal- en leesonderwijs in samenwerking met NOLAI en andere experts.
- Organiseer een informatiesessie voor de betrokken scholen om hen te informeren over de geselecteerde AI-oplossingen.
- In samenspraak met NOLAI en haar netwerk een innovatief ontwerp maken van een AI-toepassing aan de hand van een specifieke hulpvraag.

Training en workshops

- Organiseer trainingen en workshops voor docenten en andere betrokkenen om hen vertrouwd te maken met de AI-tools en hun toepassingen in het onderwijs. Doe dit op structurele en terugkerende wijze.
- Start met de ontwikkeling van ondersteunend (les)materiaal en handleidingen voor het gebruik van AI-tools.

Vorbereiding pilotprojecten

- Identificeer de scholen binnen Portus Scholengroep waar de pilotprojecten zullen worden uitgevoerd.
- Bereid de infrastructuur en technische ondersteuning voor de implementatie van de AI-tools voor.

Februari - Juni 2025

Uitvoering pilotprojecten

- Start met kleinschalige pilotprojecten op de geselecteerde scholen om de effectiviteit en bruikbaarheid van de AI-oplossingen te testen.
- Verzamel data en feedback van docenten en leerlingen over de werking van de AI-tools. Sluit het datatam hierop aan, zoals voorgesteld in programmaliijn # 1.

Monitoring en evaluatie

- Monitor de voortgang van de pilotprojecten en voer tussentijdse evaluaties uit.
- Bespreek de bevindingen en voer waar nodig aanpassingen door.
- Organiseer bijeenkomsten om de voortgang te bespreken en aanpassingen door te voeren waar nodig. Maak dit ook onderdeel van de dialoogsessies en maak de bevindingen zichtbaar op de website.

Analyse en feedback

- Analyseer de resultaten van de pilotprojecten en verzamel uitgebreide feedback van alle betrokkenen.
- Organiseer evaluatiebijeenkomsten om de bevindingen te bespreken en verdere verbeteringen te identificeren.

Uitbreiding implementatie schooljaar 2025/2026

- Op basis van de inzichten en successen uit de pilotfase, bereid de uitbreiding van de implementatie van de AI-tools uit naar andere scholen binnen de Portus Scholengroep.
- Zorg voor voortdurende training en ondersteuning voor de betrokken scholen.

Het onderwijs in alle taaldomeinen op school in kaart: 25 vragen aan het team

01

Algemene vragen

- Wat valt op als we naar de resultaten kijken? Zijn ze herkenbaar, welke wel en welke niet?
- Wat gaat er in het algemeen goed? Hoe komt het dat we hier goed in zijn? Wat kan beter?
- Hoe komt het dat we daar minder goed in zijn?
- Liggen de standpunten van de verschillende docenten ver uit elkaar? Zo ja, hoe komt dat?

02

Visie en missie

- In hoeverre is er sprake van een gedeelde visie en missie?
- In hoeverre wordt deze visie en missie uitgedragen?
- Waarin belemmert onze huidige visie en missie ons? Waar liggen nog kansen?

03

Taaldomeinen

- Op welk taaldomeinen zijn we sterk en minder sterk? Zien we verschillen tussen groepen?
- Wat zegt deze uitslag over onze visie?
- Op welk taaldomein is een verbetering wenselijk?
- Per taaldomein:
 - Wat doen we goed? Wat doen we nog minder goed? Hoe komt dat?
 - Sluit ons handelen voldoende aan bij wat onze leerlingen nodig hebben?
 - In hoeverre hebben we voldoende kennis en vaardigheden op dit taaldomein in huis?

04

Randvoorwaarden

- Welke voorwaarden zijn goed geregeld?
- Welke voorwaarden ontbreken? Zijn we het hierover met elkaar eens?
- Welke van deze voorwaarden moeten geregeld zijn om eventuele verbeteracties van de grond te krijgen?

05

Instructie en interactie

- Wat is de kwaliteit van instructie? Hoe kunnen we hierin verbeterlagen maken?
- In hoeverre krijgen we interactie op schoolniveau voor elkaar?
- Waar zien we verschillen? Wat kan beter?

06

Integratie en taalgericht vakonderwijs

- In hoeverre is er op schoolniveau sprake van geïntegreerd onderwijs in de verschillende taaldomeinen?
- In hoeverre wordt er aan taalvaardigheid gewerkt met inhoud uit de andere vakken?
- En is er genoeg aandacht voor de Nederlandse taalontwikkeling binnen andere vakken?

Bronnen,- en literatuurlijst

Bonset, H., de Boer, M., & Ekens, T. (2021). Nederlands in de onderbouw: Een praktische didactiek (7e, herziene druk). Bussum: Coutinho.

Cubiss. (z.d.). Rapport Adviescommissie Taalbeleid.

<https://www.cubiss.nl/sites/default/files/bestanden/actueel/Rapport%20Adviescommissie%20Taalbeleid.pdf>

Duarte, J., Günther-van der Meij, M., De Backer, F., Frijns, C., & Gezelle-Meerburg, B. (Eds.). (2022). Talenbewust lesgeven: Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs. Bussum: Coutinho.

Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). Handboek taalgericht vakonderwijs. Bussum: Coutinho.

Hajer, M., & Smit, J. (2022). Talenbewust lesgeven door de schoolvakken heen: Meer dan woordenschat alleen. In J. Duarte, M. Günther-van der Meij, C. Frijns, & B. Gezelle-Meerburg (Eds.), Talenbewust lesgeven. Bussum: Coutinho.

Kennisrotonde. (z.d.). Webinar: Moedertaal in het klaslokaal.

<https://www.kennisrotonde.nl/webinar-moedertaal-in-het-klaslokaal>

Leerschool Rotterdam-Zuid. (z.d.). De Leerschool Rotterdam-Zuid.

<https://www.leerschoolrotterdamzuid.nl/#:~:text=De%20Leerschool%20Rotterdam%2DZuid%20is,hun%20praktijk%2C%20opleidingen%20en%20onderzoek>

Leertijd. (z.d.). Leertijd. <https://www.leertijd.nl/>

Onderwijskennis. (z.d.). Kennisbank: Meertaligheid in het onderwijs.

<https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/meertaligheid-in-het-onderwijs>

Peer, W. van, & Tielemans, J. (1985). Instrumentaal: Fundamenten en modellen voor het moedertaalonderwijs (2 delen). Leuven/Amersfoort: Acco.

Rijlaarsdam, G. C. W. (1989). Basisvorming Nederlands. Leiden: Stenfert-Kroese/Martinus Nijhoff.

SERP Institute. (z.d.). WordGen Weekly. <https://www.serp institute.org/wordgen-weekly/studies>

Singelsma, J., & Duarte, J. (2022). Taal in beeld: Ouders als taalpartners bij het talenbewust lesgeven. In J. Duarte, M. Günther-van der Meij, F. De Backer, C. Frijns, & B. Gezelle-Meerburg (Eds.),

Talenbewust lesgeven: Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs (pp. 279-301). Bussum: Uitgeverij Coutinho.

SLO. (2022). Meertaligheid in primair en voortgezet onderwijs.

<https://slo.nl/publish/pages/3214/meertaligheid-in-primair-en-voortgezet-onderwijs.pdf>

SLO. (z.d.). Vakportalen Nederlands: Bronnen.

<https://www.slo.nl/vakportalen/nederlands/bronnen/curriculum/>

SLO. (z.d.). Domeinspecifieke bronnen Nederlands.

<https://www.slo.nl/vakportalen/nederlands/bronnen/domeinspecifieke/>

Taalwijs. (2022). Versterking van het mvt-onderwijs met taalrelevante inhoud.

<https://taalwijs.nu/2022/04/19/versterking-van-het-mvt-onderwijs-met-taalrelevante-inhoud/>

Tweede Kamer. (2022). Debat en commissievergaderingen.

https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2022A00571

Veerman, E., Danbury, E., Duarte, J., & Gaikhorst, L. (2023). Meertaligheid in het basisonderwijs: Handboek voor onderwijsprofessionals.

VO-raad. (z.d.). Curriculumherziening: Praktijk ondersteuning. <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/curriculumherziening/praktijk-ondersteuning>

VO-raad. (z.d.). Conceptkerndoelen Nederlands en rekenen-wiskunde gepubliceerd.

<https://www.vo-raad.nl/nieuws/conceptkerndoelen-nederlands-en-rekenen-wiskunde-gepubliceerd>

Woordenaars. (z.d.). Woordenaars. <https://woordenaars.nl/>

Bonset, H., de Boer, M., & Ekens, T. (2021). Nederlands in de onderbouw: Een praktische didactiek (7e, herziene druk). Bussum: Coutinho.

Peer, W. van, & Tielemans, J. (1985). Instrumentaal: Fundamenten en modellen voor het moedertaalonderwijs (2 delen). Leuven/Amersfoort: Acco.

Rijlaarsdam, G. C. W. (1989). Basisvorming Nederlands. Leiden: Stenfert-Kroese/Martinus Nijhoff.

Singelsma, J., & Duarte, J. (2022). Taal in beeld: Ouders als taalpartners bij het talenbewust lesgeven. In J. Duarte, M. Günther-van der Meij, F. De Backer, C. Frijns, & B. Gezelle-Meerburg (Eds.),

Talenbewust lesgeven: Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs (pp. 279-301). Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Veerman, E., Danbury, E., Duarte, J., & Gaikhorst, L. (2023). Meertaligheid in het basisonderwijs: Handboek voor onderwijsprofessionals.

Hajer, M., & Smit, J. (2022). Talenbewust lesgeven door de schoolvakken heen: Meer dan woordenschat alleen. In J. Duarte, M. Günther-van der Meij, C. Frijns, & B. Gezelle-Meerburg (Eds.), Talenbewust lesgeven. Bussum: Coutinho.

Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). Handboek taalgericht vakonderwijs. Bussum: Coutinho.

UITNODIGING

**VRAGEN,
OPMERKINGEN EN/OF
AANSLUITEN? GRAAG!
NEEM CONTACT MET
ONS OP.**

Programma manager
Jenya Krul

Telefoon
0650671920

Email
jenyakrul@gmail.com

Een rapport van Portus
Scholengroep, opgetekend door Leo
't Spijker en Ronilla Snellen